Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2014–2015

29 279 **Rechtsstaat en Rechtsorde**

Nr. 242 **VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG**

Vastgesteld 21 mei 2015

De vaste commissie voor Veiligheid en Justitie heeft op 1 april 2015 overleg gevoerd met Minister van der Steur van Veiligheid en Justitie over:

– **de brief van de Minister van Veiligheid en Justitie d.d. 22 mei 2014 inzake de resultaten pilot toetsing civiele vonnissen (Kamerstuk 29 279, nr. 199);**
– **de brief van de Minister van Veiligheid en Justitie d.d. 23 oktober 2014 inzake de reactie op het artikel «Friesland dreigt eerste provincie zonder rechtspraak te worden» in de Volkskrant van 22 september 2014 (Kamerstuk 32 891, nr. 25);**
– **de brief van de Minister van Veiligheid en Justitie d.d. 21 november 2014 inzake de reactie op het verzoek van het lid Van Nispen over de conclusies van de visitatiecommissie van de rechterlijke organisatie dat er te weinig geld is om de kwaliteit van de rechtspraak te waarborgen (Kamerstuk 29 279, nr. 214);**
– **de brief van de Minister van Veiligheid en Justitie d.d. 24 november 2014 inzake de eerste monitoringsrapportage arrondissementen Gelderland en Overijssel (Kamerstuk 29 279, nr. 218);**
– **de brief van de Minister van Veiligheid en Justitie d.d. 16 december 2014 inzake de toezegging langdurig archiveren van deals met criminelen (Kamerstuk 29 279, nr. 219);**
– **de brief van de Minister van Veiligheid en Justitie d.d. 16 januari 2015 inzake de reactie op uitspraken van een oud-raadsheer over rechterlijke organisatie (Kamerstuk 29 279, nr. 223);**
– **de brief van de Minister van Veiligheid en Justitie d.d. 25 maart 2015 inzake de aanbieding Jaarplan Rechtspraak 2015 en business cases KEI met toelichting (Kamerstuk 29 279, nr. 228).**
– **de brief van de Minister van Veiligheid en Justitie d.d. 31 maart 2015 over een reactie op het verzoek van het lid van Toorenburg, gedaan tijdens de Regeling van Werkzaamheden d.d. 12 maart 2015 over het bericht dat het gerechtshof in**

kst-29279-242
ISSN 0921 - 7371
'S-Gravenhage 2015

Leeuwarden toch banen gaat verliezen (Kamerstuk 32 891, nr. 26).

Van dit overleg brengt de commissie bijgaand geredigeerd woordelijk verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie voor Veiligheid en Justitie,
Ypma

De griffier van de vaste commissie voor Veiligheid en Justitie,
Hessing-Puts

Voorzitter: Ypma
Griffier: Hessing-Puts

Aanwezig zijn acht leden der Kamer, te weten: Berndsen-Jansen, Helder, Van Nispen, Van Oosten, Oskam, Recourt, Van Tongeren en Ypma,

en Minister van der Steur van Veiligheid en Justitie, die vergezeld is van enkele ambtenaren van zijn ministerie.

Aanvang 16:00 uur.

De **voorzitter**: Dames en heren, ik heet de Minister en zijn ondersteuning, mijn collega's en alle belangstellenden van harte welkom bij het AO Rechtspraak. De spreektijd is vijf minuten.

De heer **Recourt** (PvdA): Voorzitter. Dit is een verzamel-AO Rechtspraak. Ik zou het de titel «terug naar de inhoud» willen geven, want daar gaan wij het vandaag hopelijk veel over hebben. Allereerst doel ik op de inhoud van een heel praktische vraag: waar wordt recht gesproken en waar werken de mensen die zich bezighouden met rechtspraak? De gerechtelijke kaart is inmiddels een paar jaar oud en men is van start gegaan. Er is afgesproken om de gerechtelijke kaart na een periode van vijf jaar te evalueren. Wat schetst onze verbazing? Aan alle kanten zijn er alweer plannen om te schuiven, niet zozeer met zittingslocaties, maar wel met het personeel van de gerechten. Dat baart ons zorgen voor Leeuwarden en Friesland als justitieplaats. Het baart ons ook zorgen voor Arnhem, want daar is onrust. Met de mededeling «wij willen efficiënter werken» gaat men daar van twee naar drie locaties. Hoe kan dat nou toch efficiënter zijn, Minister? Levert dit überhaupt iets op als je bedenkt dat mensen lang gaan rijden vanaf hun woonplaats en dat dit in de eerste jaren toch in de baas zijn tijd zal gebeuren?
Verder vraag ik mij af of je serieuze zittingsplaatsen wilt overhouden of alleen maar een loket. Ik weet dat deze Minister hier niet direct over gaat en in het afgeleide daarvan gaat ook deze commissie daar niet over. Maar de Minister is natuurlijk wel de gesprekspartner voor de Raad voor de rechtspraak. Er zit een element aan vast waar deze Minister niet over gaat, maar hij is natuurlijk wel lid van het kabinet en Minister Blok gaat over de werkgelegenheid in de regio's. Wij hebben afgesproken dat krimpregio's niet minder rijkstaken en minder plaatsen zouden krijgen, maar er dreigt nu weer een heel aantal banen te verdwijnen uit Friesland. Dat is toch moeilijk te rijmen met het kabinetsbeleid gebaseerd op de motie van mijn collega De Vries?
Zou het een oplossing zijn om de rechtspraak in de regio's beter te borgen door verder te gaan met de specialisatie van de hoven? Tegen het hof in Leeuwarden zeg je dan bijvoorbeeld: specialiseer je in mensenhandel of iets anders. In dat geval krijgt ook Arnhem een specialisatie. Op die manier ben je ook nog nadrukkelijker bezig met onderwijs in het geval van Leeuwarden en Arnhem. Dan ontstaat er een hele juridische infrastructuur op een thema. Dat lijkt mij een mooie win-winsituatie zowel voor het gerecht, als ook voor hoogwaardige arbeid in Friesland in dit geval. Ik hoop dat de Minister zich daar hard voor wil maken. De PvdA wil dat in ieder geval wel.

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks): De heer Recourt benoemt een aantal punten waar ik het heel erg mee eens ben, zoals zijn voorstel tot verdere specialisatie van bijvoorbeeld het hof in Leeuwarden. Recentelijk hebben wij in de Kamer een voorstel daartoe gedaan. Vanwege de aardbevingen in Groningen zijn er immers toenemende aantallen van zowel strafrechtelijke pogingen tot vervolging als civiele zaken. Zou een

specialisatie in mijnbouwgerelateerde zaken niet bij uitstek voor de hand liggen voor Leeuwarden?

De heer **Recourt** (PvdA): Dat zou kunnen. Ik wil dit aan de gerechten laten, want er is natuurlijk ook een gezonde concurrentie tussen Groningen en Leeuwarden. Het bestuursrecht is bijvoorbeeld van Leeuwarden naar Groningen gegaan. Ik weet dus niet of ik de Friezen gerustste met de mededeling dat zaken die gespecialiseerd zijn op aardbevingen daar komen. Maar ik vind dit geen slecht idee. Laten wij dit aan de Minister voorleggen.
Ik vervolg mijn betoog. Er stonden heel veel punten op de agenda en ik heb er drie uitgepikt. Ik wil nu kort stilstaan bij een punt uit het grote Rapport visitatie gerechten van de commissie-Cohen, namelijk terug naar de inhoud. In dat rapport staat heel duidelijk dat het kapitaal van de gerechten bij de mensen ligt. Daarin moet je investeren want daar is heel wat aan de hand. Daar kan ik heel lang over praten, maar het punt is dat de politiek enigszins op afstand staat. Dit is een rapport naar aanleiding van bezoeken aan gerechten. In het rapport staan aanbevelingen aan de gerechten. De Raad voor de rechtspraak zit ertussen, dus die moet dat doen. Daarna komt de Minister en dan pas de Kamer. Ik heb dus gezocht naar aangrijpingspunten voor de Kamer om dit belangwekkende rapport toch aan de orde te kunnen stellen. Er staat namelijk nogal wat in dat rapport, bijvoorbeeld dat de gerechten veranderingsmoe zijn, maar dat ze toch door moeten. Ik lees dat managers het zwaar hebben gehad en dat sommigen zelfs opgebrand zijn. Dat ken ik overigens ook uit mijn eigen netwerk. Maar ik lees ook heel positieve zaken. Mediation en de burenrechten worden opgepakt en daar worden mensen in die gerechten enthousiast van. Dat moet gestimuleerd worden.
Ik begin met een algemene vraag. Op welke manier – dat moet dus via de zojuist geschetste trap – is de Minister in gesprek met de Raad voor de rechtspraak om zich ervan te vergewissen of de aanpak daadwerkelijk wordt ingezet zoals geadviseerd?
Een heel concreet punt waar ik recentelijk vragen over kreeg, was de strafkorting als gevolg van termijnoverschrijding in strafzaken. Dat heeft een heel vervelend gevolg, in het bijzonder voor nabestaanden en slachtoffers die toch met een grote frustratie zitten als de zaak wordt afgedaan. Wordt dit optimaal aangepakt? Ik heb dit aan de Hoge Raad gevraagd. Die heeft een systeem van first in, first out: als een zaak komt die met een redelijke termijn dreigt knijp te lopen, behandelt de raad die als eerste. Doen de hoven dat ook? Want de Raad voor de rechtspraak en een president van een hof zeggen al snel: dit ligt aan de bezuinigingen. Maar ligt dit niet voor een belangrijk deel ook gewoon aan optimale organisatie? Er zijn nu eenmaal gerechten die het beter organiseren dan andere gerechten. Is hier voldoende zicht op? Nemen gerechten van elkaar de meest optimale procedure over?

De **voorzitter**: Wilt u afronden, mijnheer Recourt?

De heer **Recourt** (PvdA): O, dat gaat razendsnel!

De **voorzitter**: Misschien helpt de heer Van Nispen u met een interruptie.

De heer **Van Nispen** (SP): Ik ben altijd bereid om te helpen. Ik hoorde de heer Recourt zeggen dat hij het wat makkelijk vond – tenminste zo vatte ik het op – dat de president van het gerechtshof in dezelfde uitzending waarin de termijnoverschrijdingen aan de orde waren, waar de heer Recourt over sprak, wees op de bezuinigingen. Niet alleen de president wijst op de bezuinigingen die hun tol hebben geëist, maar ook de visitatiecommissie-Cohen. Eigenlijk wijzen ze er allemaal op: de Raad voor de rechtspraak, de NVvR en ook de advocaten, want zij merken het ook.

Nu hebben wij ook nog eens het digitaliseringsproces KEI (Kwaliteit en Innovatie rechtspraak). Ik weet niet of de heer Recourt daar ook nog over wilde beginnen. Ook dat brengt nogal wat problemen met zich, zeker financieel gezien. Is het niet wat gemakkelijk van de heer Recourt om te zeggen dat bekeken moet worden hoe het slimmer en efficiënter georganiseerd kan worden? Daar moeten wij altijd naar kijken, maar mag ik de heer Recourt ook over de bezuinigingen horen?

De heer **Recourt** (PvdA): Ik dank collega Van Nispen voor deze vraag, want het volgende kopje was inderdaad de financiering van de rechtspraak in 2016. Ik zou dat thema graag in antwoord op uw interruptie naar voren brengen. Eerst zeg ik echter het volgende. Toen de bomen nog de hemel in groeiden – ik zeg dat zo, maar dat is natuurlijk nooit zo geweest – dus in de tijd dat er in ieder geval meer geld was, waren er nog meer termijnoverschrijdingen. De redenering dat er minder geld is en dat er daardoor een groter probleem is met termijnoverschrijdingen, gaat dus niet op. Een belangrijk deel zit in organisatieproblemen, maar wellicht is het dat niet helemaal. Daarmee kom ik bij het antwoord op de vraag van de heer Van Nispen. Inderdaad wijzen de visitatiecommissie en anderen, zoals de voorzitter van de Raad voor de rechtspraak, er steeds meer op dat er lucht nodig is in de financiering, als de rechtspraak kwaliteit wil kunnen blijven bieden. Ik vind het terecht dat ze daarop wijzen, want de rechtspraak kan niet zonder kwaliteit, zonder de hoogste vorm van kwaliteit, zou ik bijna zeggen, alhoewel snelheid van afdoening ook een vorm van kwaliteit is. Ik vind het dus heel terecht dat die vragen vanuit de gerechten komen. Wat mij betreft komen die vragen ook vanuit de politiek. We zien immers dat het eigen vermogen van de gerechten opdroogt. We zien ook dat er een financieel nadeel kleeft aan het KEI-project. Daar is een tekort en voor 2016 hebben wij een gat op de begroting als daar niets aan gebeurt. Dan hebben we het niet eens over de enorme werkdruk. Ik vind het namelijk ook van groot belang dat rechters kunnen reflecteren, permanente educatie kunnen volgen en aan overleg, intervisie en supervisie kunnen doen, want al die zaken hebben direct met kwaliteit te maken. Dat kan deels georganiseerd worden, maar deels moet je daar ook ruimte voor hebben.

De heer **Van Nispen** (SP): Deze woorden van de heer Recourt doen mij heel veel plezier. Hij geeft nu een aantal zeer terechte punten aan. Het is alleen jammer dat de oppositie een halfjaar geleden geen steun heeft gekregen toen zij probeerde om meer geld beschikbaar te stellen voor de rechtspraak; maar vooruit. De heer Recourt stelt dezelfde vragen nu wel aan de Minister, zo begrijp ik. De fractie van de Partij van de Arbeid in de Eerste Kamer heeft daar ook heel verstandige dingen over gezegd. Zij heeft toen ook gezegd dat er meer middelen zouden moeten worden vrijgemaakt voor de kwaliteit van de rechtspraak. Er moest meer geld zijn voor kwaliteitsbewaking en kwaliteitsbevordering. Kan ik het zo begrijpen dat de heer Recourt die oproep nu wel doet?

De **voorzitter**: Dank, mijnheer Van Nispen. Ik geef even aan dat iedereen twee interrupties heeft.

De heer **Recourt** (PvdA): Bij de begrotingsbehandeling van afgelopen jaar over het boekjaar 2015 speelde dit nog niet. Toen was wel reeds bekend dat het eigen vermogen dit jaar zou verdampen. Ik heb destijds gezegd dat er in 2016 een probleem zou zijn. Dat is ook de reden waarom de heer Van Nispen voor 2015 nog niet mijn steun had. Op dit moment ben ik bezorgd over de financiën die nodig zijn voor goede rechtspraak. Dat was ik al, maar het rapport van de commissie-Cohen bevestigt dit, alleen aan de hand van andere signalen. Goede rechtspraak betekent niet alleen voldoende afdoeningen, maar ook voldoende ruimte om de kwaliteit te

kunnen borgen. Daarom vraag ik aan de Minister hoe het financiële plaatje er uitziet onder de voorwaarde dat de rechtspraak op een goede manier plaats kan vinden.
Nu heb ik een laatste punt op het gebied van KEI. Daar zijn zorgen over en ik kreeg berichten uit de praktijk. Een raadsheer had een vraag over het geld voor digitalisering. Hij zei dat het geld daarvoor bij de hoven op lijkt, maar dat hij ook hoorde dat de gerechten binnenkort zouden stoppen met het insturen van papieren dossiers. Dreigt er een gevaar, namelijk dat de hoven digitale zaken aangeleverd krijgen terwijl zij daar nog niet klaar voor zijn? Hoe staat het sowieso precies met KEI? Moeten wij ons langzamerhand zorgen gaan maken? Want digitalisering en de overheid blijft een moeizaam verhaal.

Mevrouw **Helder** (PVV): Voorzitter. Er staat een aantal brieven op de agenda. Ik pak de eerste er even uit. Die gaat over een pilot met als doel het ontwikkelen van een toetsingsmethode die permanente toetsing van civiele vonnissen mogelijk maakt. Uit die brief blijkt dat er op 25 juni vorig jaar een landelijke bijeenkomst voor civiele rechters is georganiseerd en dat er in het najaar op basis van het rapport van de visitatiecommissie besluitvorming zal plaatsvinden over het verdere vervolg en de eventuele uitbreiding naar andere rechtsgebieden. Dit is al enige tijd geleden. Heeft deze besluitvorming al plaatsgevonden? Zo ja, wat is daarvan de uitkomst? De PVV is namelijk benieuwd of een dergelijke toetsingsmethode ook voor vonnissen in het strafrecht gaat komen. Graag krijg ik hierop een reactie van de Minister.
Nu kom ik op de brief van de Minister van 16 december vorig jaar met betrekking tot het langdurig archiveren van deals met criminelen. Die brief vloeide voort uit het debat over Cees H., een naam die inmiddels wel om andere redenen bij mensen in het geheugen gegrift zal staan. Uit de brief blijkt dat alle documenten die betrekking hebben op ontnemingsschikkingen en de definitieve schikkingsovereenkomsten langdurig gearchiveerd zullen worden. Wat wordt de bewaartermijn? Verder wordt bevestigd dat het Basisselectiedocument (BSD) rechterlijke macht wordt aangepast. Wat wordt hiermee bedoeld? Dat blijkt namelijk niet uit de brief.
Graag wil ik, los van de agenda, de volgende twee punten aan de Minister voorleggen. Ten eerste zijn dat de verkeersongevallen. Wat gaat er gebeuren naar aanleiding van de terechte verontwaardiging van nabestaanden in het bijzonder en de maatschappij in het algemeen over straffen bij verkeersongevallen? Ik geef ter illustratie een actueel voorbeeld, met de opmerking erbij dat er helaas vele voorbeelden te geven zijn. Het voorbeeld dat ik wil aanhalen is een verkeersongeval in Limburg, meer specifiek in Meijel. De dader kreeg een taakstraf voor het veroorzaken van een verkeersongeval waarbij een tweejarig kind en zijn grootouders omkwamen. De voormalig Staatssecretaris heeft toen aan de Vereniging Verkeersslachtoffers toegezegd, te zullen bekijken of het mogelijk is om de Wegenverkeerswet aan te passen bij ernstige of dodelijke verkeersovertredingen. Ik weet niet of hij in dat kader iets zou gaan doen, en zo ja, wat. Het lijkt mij dat het probleem ligt in het bewijs van de opzet, meer specifiek in de vraag of bewezen kan worden dat de dader daadwerkelijk te hard heeft gereden voorafgaand aan het ongeval, en zo ja, hoeveel kilometer te hard. Want in dit soort gevallen moet er gekeken worden naar twee wetsartikelen. De Minister weet dit ongetwijfeld ook gezien zijn juridische achtergrond. In artikel 5 van de Wegenverkeerswet gaat het over gevaarlijk rijgedrag. Dat is juridisch gekwalificeerd als een overtreding. Artikel 6 van de betreffende wet gaat over dood of letsel door schuld. Dat is gekwalificeerd als een misdrijf. Als je artikel 6 wilt toepassen, zodat je een hogere straf kunt opleggen, vereist dit een ernstige mate van verwijtbare onvoorzichtigheid. Een enkele verkeersovertreding is daarvoor niet genoeg. Iemand simpelweg niet zien

of te hard rijden is daarvoor onvoldoende. Het verschil in maximumstraf is dan ook groot. Om iemand op basis van artikel 6 kunnen vervolgen, moet de politie dus voldoende bewijs ervoor leveren dat het ongeval het gevolg is geweest van onvoorzichtigheid, onoplettendheid of roekeloosheid, bijvoorbeeld omdat iemand veel te hard heeft gereden. Daar zit hem nu net het probleem. Ik haak daarom aan bij een voorstel van de Vereniging Verkeersslachtoffers zelf. Zij pleit voor een zwarte doos in auto's die, met inachtneming van de privacy, gegevens kan verschaffen ter beantwoording van de vraag of de dader vlak voor het ongeval te hard heeft gereden. Is de Minister bereid om de haalbaarheid hiervan te onderzoeken?

De heer **Recourt** (PvdA): Mevrouw Helder snijdt een interessant maar wel heel moeilijk onderwerp aan. Ik kan dit op mezelf betrekken: ik heb ook weleens verkeersfouten gemaakt, maar gelukkig is het nooit slecht afgelopen. Het lijkt erop dat mevrouw Helder zegt dat de bijl keihard moet vallen, zodra het slecht afloopt. Waar wil mevrouw Helder precies naartoe? Wil zij naar een betere registratie van de snelheid van auto's? Met dat voorstel zou ik een heel eind mee kunnen gaan. Ik hoorde mevrouw Helder echter ook zeggen dat we de bewijslast moeten verlichten. Dat vind ik een gevaarlijke route, want je gaat iets dat zonder opzet gebeurde, ontzettend zwaar belasten omdat het gevolg zo vreselijk is. Daar zit een spanning.

Mevrouw **Helder** (PVV): Die spanning zie ik niet zozeer. Je hebt een verschil tussen te hard rijden en veel te hard rijden. Dat is nu net de nuance tussen voorwaardelijke opzet en opzet. De rechter en het Openbaar Ministerie moeten altijd de vrijheid hebben om daarover te beslissen. Het probleem dat de vereniging en mijn fractie signaleren, is dat de opzet an sich niet bewezen kan worden. Het is dus al niet mogelijk om voorwaardelijke opzet te bewijzen en dan levert het uiteindelijk dus «slechts» een schuld op. Op die manier kom je vaak bij een taakstraf uit. Ik vraag de Minister daarom om te onderzoeken of het mogelijk is om een zwarte doos verplicht te stellen die het aantal kilometers dat te hard is gereden, kan registeren. Dan is het vervolgens aan het Openbaar Ministerie en uiteindelijk aan de rechter om te beslissen of er een kwalificatie van opzet aan kan worden gehangen en zo ja, welke.

De heer **Recourt** (PvdA): Dan ben ik gerustgesteld, want dan gaat het om het beter verzamelen van bewijs. Daar zit een privacykant aan, maar dat kunnen wij misschien allemaal wel regelen. Ik sluit mij dus graag aan bij de vragen van mevrouw Helder hierover.

Mevrouw **Helder** (PVV): Die is binnen; dank aan mijn collega. Ten tweede ga ik in op het NOS-journaal van 2 maart jongstleden. Ik hoorde dat de heer Bakker, de voorzitter van de Raad voor de rechtspraak, tijdens die uitzending zei dat de werkdruk voor de rechterlijke macht zodanig hoog is dat gevaar op vertraging van de behandeling van zaken erg groot is. Vervolgens werd er gezegd dat vertraging van de behandeling strafvermindering kan opleveren. Dat is ons allen bekend. Dit is dan ook in maar liefst 4% van de gevallen gebeurd. Daar wil ik even een opmerking over maken, want ik kan mij nog goed herinneren dat ik de toenmalige Minister heb gevraagd om in overleg met de Raad voor de rechtspraak, waarvan de heer Bakker dus de voorzitter is, te treden om na te gaan of het mogelijk is om een register aan te leggen waarin wordt genoteerd in welke gevallen er sprake is van termijnoverschrijding met als gevolg strafvermindering. De Minister was hiertoe niet bereid; ook niet om in overleg te gaan. Nu de Raad voor de rechtspraak zelf dus wel zo'n register aanlegt en bijhoudt, vraag ik aan de huidige Minister of de Kamer hiervan, in overleg met de Raad voor de rechtspraak, periodiek op de hoogte kan

worden gehouden. Want meten is weten, en als zaken vertraging oplopen wil mijn fractie graag weten waar dat door komt. Anders kunnen wij er niets aan doen. Ik zeg er meteen bij dat mijn fractie hier vooral op aanslaat vanwege de strafvermindering. Maar goed, je moet toch weten waarom zaken vertraging oplopen. Ik wijs daarbij op een motie die ik al in 2013 heb ingediend.

Mevrouw **Berndsen-Jansen** (D66): Voorzitter. Laat ik beginnen met complimenten uit te delen. De nieuwe Minister weet dat ik daar nooit zo scheutig mee ben en daarom gaat hij gelijk rechtop zitten. Volgens het recente EU Justice Scoreboard scoort de Nederlandse rechtspraak goed in Europa: zeer efficiënt, kwalitatief hoogwaardig en in hoge mate onpartijdig. Uit een klantwaarderingsonderzoek blijkt dat een grote meerderheid van de klanten van de gerechten tevreden is over het functioneren van de rechtspraak. Dat is mooi.
Niettemin plaats ik een aantal kritische noten. In de rechtspraak staan hoogwaardige kwaliteit en efficiency onder druk. Het programma KEI moet de rechtspraak digitaliseren en efficiënter inrichten. Maar KEI valt fors duurder uit. Het kost maar liefst 140 miljoen euro meer. Hoe gaat de Minister dit opvangen in zijn begroting? Wat zijn precies de gevolgen voor de begroting van de rechtspraak? Zelfs als een deel van de investeringskosten al is gerealiseerd of in de begroting geabsorbeerd, zoals de businesscase stelt, dan nog is er spanning op de begroting. De begroting van de rechtspraak loopt dit jaar in de rode cijfers doordat de Minister de zaakinstroom niet dekkend heeft begroot. Maar de Minister heeft ondertussen voor 2016 wel al een KEI-efficiencykorting ingeboekt van 32 miljoen. Wij hebben daar al eerder vragen over gesteld, want hoe telt een begrotingstekort en een budgetoverschrijding van miljoenen precies op tot een besparing van 32 miljoen? Kan de Minister dat eens voorrekenen?
Zo'n businesscase wordt regelmatig herijkt. In hoeverre zien wij nu echt het volledige plaatje? Of moeten wij er rekening mee houden dat de kosten van KEI nog hoger uitvallen? Het programma KEI levert 250 miljoen aan maatschappelijke baten op. Maar wat levert dit netto op voor de begroting van de rechtspraak en per wanneer? De conclusies van de visitatiecommissie-Cohen zijn spijkerhard. Er is op dit moment te weinig geld om de kwaliteit van de rechtspraak voldoende te waarborgen. Collega Recourt zei ook al dat er te weinig terechtkomt van vakkennis bijhouden, vonnissen meelezen en elkaar aanspreken. In het jaarplan 2015 lezen we dat de rechterlijke organisatie piept en kraakt. Het overvragen gaat ten koste van de mensen en de kwaliteit en er zijn zorgen over de financiële situatie. Voor het doorvoeren van alle veranderingen zoals KEI en de gerechtelijke kaart, is de financiële ruimte beperkt. De voorzitter van de Raad voor de rechtspraak zegt letterlijk: de rek is eruit, er is meer geld nodig om ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de rechtspraak gewaarborgd blijft, anders moeten wij dingen gaan uitstellen. Dingen uitstellen: dat klinkt ernstig. Ik vraag de Minister om te reageren op die magistratelijke waarschuwing. Welke activiteiten zitten in de gevarenzone en wat gaat de Minister daaraan doen?
Afgelopen december stelden D66 en de SP schriftelijke vragen over supersnelrecht. Ook daar zijn er zorgen over zorgvuldigheid. De rechtspraak waarschuwde namelijk dat het belangrijk is dat politie, Openbaar Ministerie en de Minister geen verwachtingen wekken die ze niet waar kunnen maken. Minister Opstelten reageerde als volgt: niks aan de hand. Is dat ook de reactie van deze Minister? Waar komt dan die steeds terugkerende onvrede over supersnelrecht vandaan? Er is onvrede over onvolledige zaken en te lage straffen. Minister Opstelten zei daarover: waar de vermeende bestaande onvrede bij rechters over de zorgvuldigheid op is gebaseerd, is niet bekend. Heeft Minister van der Steur

inmiddels navraag gedaan over de onvrede bij de rechtspraak en zo ja, met welke uitkomst?
Nu kom ik op de rechtspraak in Noord-Nederland. Het zal de Minister niet verbazen dat ik, nadat ik daar al twee jaar over bezig ben, mij grote zorgen maak over het verdwijnen van de rechtbank in Leeuwarden. Wij hebben antwoorden gekregen van de Minister op vragen daarover, maar daar worden wij niet veel wijzer van. Er zijn vier scenario's. Het kan nog alle kanten op. In de antwoorden staan zinnen waarvan ik mij afvraag of die niet gewoon een woordenspelletje zijn, zoals: «De rechterlijke organisatie past zich voortdurend aan de behoefte van de samenleving aan.» Ik kan mij nauwelijks voorstellen dat er aan de behoefte van de samenleving tegemoetgekomen wordt, als de rechtbank uit Friesland verdwijnt. Leeuwarden in Friesland is justitiehoofdstad sinds vele jaren, ja zelfs sinds vele decennia en in de historie. Die dreigt nu te gaan verdwijnen. Wat gebeurt er met mensen die hun woordje willen doen in het Fries? Hoe garandeert de Minister dat mensen dat kunnen blijven doen? Nadat het Openbaar Ministerie al uit Leeuwarden is vertrokken, terwijl er wel nog 40 flexplekken zijn waar nooit iemand zit, dreigt dus nu ook de rechtbank te verdwijnen. Ik vind dat onacceptabel. Mijn fractie vindt dat onacceptabel en ik sluit mij aan bij de kritische woorden van de heer Recourt. Ik hoop dat de Kamer zich sterk zal maken zodat dit niet gaat gebeuren.

De heer **Van Oosten** (VVD): Voorzitter. Vorig jaar lazen collega – zo mag ik zeggen – Van der Steur en ik een interessant artikel in het Advocatenblad, waarin de voorzitter van de Raad voor de rechtspraak, de heer Bakker – hij is zo-even ook genoemd – pleitte voor speciale handelsrechtbanken. Waarom? Handelsrechtbanken zouden grote en vaak ook internationale handelsconflicten snel en efficiënt kunnen afdoen. In zijn woorden: het liefst binnen een paar maanden, met harde deadlines en zo nodig in het Engels. Ik mag natuurlijk alleen voor mijzelf spreken, maar dit leidde ertoe dat ik in ieder geval vragen heb gesteld. Collega Van der Steur schaarde zich daarachter. Inmiddels is collega Van der Steur toegetreden tot het kabinet. Ik ben benieuwd langs welke weg de Minister nu invulling wil geven aan deze in mijn ogen interessante gedachte die een bijdrage kan leveren aan hoogwaardige, juridische banen. Je ziet nu namelijk dat veel handelsprocedures worden uitgevochten in Londen, Singapore et cetera. Waarom niet in Nederland? Waarom niet bij wijze van spreken in Leeuwarden, om maar even wat te noemen? Kan daar een bijdrage aan geleverd worden langs de weg van de specialisatie van rechtbanken? Ik ben erg benieuwd naar de, naar ik hoop, positieve reactie van de Minister.

De heer **Recourt** (PvdA): Ook ik zie met lede ogen aan dat arbitrage aan belang wint bij het bedrijfsleven en voor een deel naar het buitenland vertrekt. Dat is jammer voor de juridische kwaliteit en expertise. De achtergrond van de vragen van de heer Van Oosten, namelijk de zorg, deel ik. Ik heb daarbij alleen één zorg en misschien kunnen wij daar samen in optrekken. Het kan natuurlijk niet zo zijn dat een groot bedrijf dat zijn portemonnee trekt, als eerste een vonnis krijgt. Wij constateren nu dat de werkdruk oploopt. Het is ontzettend druk en sommige zaken blijven liggen. Kan het plan van de heer Van Oosten samengaan met de garantie dat de zaak van de gewone, kleine ondernemer en de gewone burger, geen enkele vertraging oploopt?

De heer **Van Oosten** (VVD): De heer Recourt heeft mij op geen enkele manier horen pleiten voor een voorkeursbehandeling of iets van dien aard, zoals enigszins besloten ligt in de vraag van de heer Recourt. Ik stel vast dat Nederland een mondiale handelseconomie heeft en dat er heel grote handelsbelangen spelen. Daarmee zijn heel hoogwaardige juridische banen gemoeid en die lekken nu weg naar het buitenland. Dat vind ik zonde. Ik zou zeggen dat wij moeten bekijken wat we daaraan

kunnen doen met de expertise die wij in huis hebben en het fantastische gerechtelijke apparaat dat wij kennen.
Daarnaast stel ik vast dat het beleid al was dat er steeds meer een zekere mate van specialisatie ingezet wordt. Wellicht kun je dan van een plus een twee maken.

De heer **Recourt** (PvdA): Ik ben nog niet helemaal tevreden, want de heer Van Oosten sprak niet alleen over service en kwaliteit, maar zei ook dat het snel moest gaan. Als je dat binnen dezelfde organisatie organiseert, betekent dit toch prioriteit ten opzichte van andere zaken? Ik ga het nog een keer proberen. Kunnen wij gewoon de voorwaarde erbij formuleren dat dit niet mag? Dan loop ik graag met de heer Van Oosten mee.

De heer **Van Oosten** (VVD): Ja, niet mag ... Kijk, ik ga niet opleggen wanneer een rechter vonnis moet wijzen. Ik stel vast dat de voorzitter van de Raad voor de rechtspraak een pleidooi in dit verband houdt. Hij geeft aan dat het goed mogelijk is dat je dit binnen een paar maanden afhandelt, eventueel met harde deadlines. Daar kan ik mij achter scharen, want ik vind dit een heel mooi streven, een heel mooie ambitie. Dat zou je vorm moeten geven door specialisatie binnen de gerechtelijke kaart. Daar lijkt mij helemaal niets verkeerd mee. Ik richt mij nu op de sfeer van handel, maar ik kan mij best voorstellen dat je hetzelfde pleidooi kunt houden voor andere rechtsvragen. Die sluit ik niet uit. Dit is mijn vraag aan de Minister en ik ben benieuwd naar zijn antwoord daarop.

Mevrouw **Helder** (PVV): Ik wil het nog in een wat ander perspectief plaatsen. Handelszaken vallen gewoon onder civiel recht. Er zijn initiatiefwetsvoorstellen inzake mediation van voormalig Kamerlid Van der Steur. Voor het civiele recht is dat wetsvoorstel zodanig ruim omschreven dat je als partij bijna verplicht wordt om eerst mediation te beproeven voordat je naar de rechter kunt. Nu lijkt het erop dat er in handelszaken met een buitenlandse partij wel rechtstreeks toegang tot de rechter mogelijk is. Kan de heer Van Oosten dat eens uitleggen?

De heer **Van Oosten** (VVD): In de eerste plaats stel ik vast dat wij hier natuurlijk noch een debat over mediation voeren noch de wetsvoorstellen over mediation van de heer Van der Steur aan het behandelen zijn. Het is misschien goed om op te merken dat de enkele vraag die mevrouw Helder hier stelt, zich lastig laat uitleggen gezien het feit dat dit wel een behoorlijk pakket aan documenten betreft. Ik breng dit daarom toch terug naar de kern, de vraag waarom ik dit voorstel zelf heb ingebracht. Ik stel vast dat wij een grote economie hebben waarbij veel handelsconflicten in het buitenland worden opgelost. Ik stel mijzelf de vraag waarom we dat niet in Nederland doen. Waarom kunnen wij dat niet in Nederland? Ik stel ook vast dat wij daar heel goed toe in staat zouden moeten zijn.

Mevrouw **Helder** (PVV): Met alle respect, maar dat was nog niet het begin van een antwoord. Wij weten dat het een heel dik pakket is, want iedereen hier aan tafel heeft zich door dat pakket heen moeten worstelen. Het is behandeld in eerste termijn. De heer Van Oosten spreekt als voormalig collega van de heer Van der Steur. Hij mag mijn fractie niet tegenwerpen dat ik even aansla op een initiatiefwetsvoorstel uit zijn eigen fractie. Hij wil de behandeling hier niet overdoen. Dat was mijn vraag ook geenszins. Ik heb gesignaleerd dat het initiatiefwetsvoorstel zodanig ruim is in civiele zaken dat bijna iedere partij eraan gehouden is om naar de mediator te gaan alvorens naar de rechter te gaan. Nu lijkt het er gewoon op – en dat is een constatering waar de heer Van Oosten al dan niet op kan ingaan – dat het voor buitenlandse partijen in civiele zaken anders lijkt te zijn.

De heer **Van Oosten** (VVD): Voor zover mijn kennis reikt op het punt van de mediation, geef ik het volgende antwoord. Wij hebben daar in eerste termijn een uitvoerig debat over gevoerd. Ik van mijn zijde heb in ieder geval ernstig bepleit dat het een verplichting tot het onderzoeken of mediation interessant zou kunnen zijn, zou behelzen. Dat is iets anders dan een verplichting tot het om de tafel gaan zitten. Laten wij dit even bekijken. We zullen er een vervolg aan moeten geven langs de een of andere weg. Ik vraag mevrouw Helder om compassie voor het feit dat daar, gegeven de afgelopen dagen, nog geen ogenblikkelijke helderheid over kan worden gegeven, maar dat zal niet lang meer duren. Dat kan ik mevrouw Helder toezeggen.

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks): Ik heb een vraag naar aanleiding van het voorstel om handelsrechtbanken neer te zetten. Als je dat zou doen, zou daar dan wat de VVD betreft ook niet bij horen dat wij in internationale verdragen, zoals TTIP, vastleggen dat er gebruikgemaakt moet worden van goede handelsrechtbanken in onder andere Nederland in plaats van dat er in TTIP clausules komen dat de nationale rechtspraak er helemaal niet aan te pas komt?

De heer **Van Oosten** (VVD): Voor zover dat een bijdrage kan leveren aan mijn ambitie, namelijk om handelsconflicten in Nederland op te lossen omdat wij daarvoor de kwaliteit in huis hebben, zou ik geneigd zijn om daar ja op te antwoorden. Wij hebben hier immers een enorm grote handelseconomie met een heel hoogstaande juridische infrastructuur. Die is gewoon voorhanden en het intellect is ook aanwezig.

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks): Dat is een heel helder antwoord. Mijn tweede vraag is of het dan redelijk is om aan te nemen dat zo'n internationale handelsrechtbank in de onmiddellijke nabijheid van Schiphol gevestigd gaat worden en dus niet in de noordelijke provincies.

De heer **Van Oosten** (VVD): Even voor de helderheid: ik heb het niet over een internationale handelsrechtbank, maar over gespecialiseerde handelsrechtbanken. Ik heb dat ook niet gezegd in relatie tot welk verdrag dan ook. Ik heb het gerelateerd aan de vaststelling dat veel handelsgeschillen buiten Nederland worden opgelost en ik vraag mij af waarom dat zo is, gegeven het feit dat er ook Nederlandse belangen aan gekoppeld zijn. In de verste verte heb ik niet bedoeld om een link met Schiphol te leggen. Ik laat aan mevrouw Van Tongeren wat zij daarmee exact zou beogen.
Ik wil nog twee andere punten opbrengen in de sfeer van de herziening van de gerechtelijke kaart. De collega's hebben daar al het een en ander over gezegd. Kijk, voor alle helderheid: ik snap heel goed dat geen enkele stad zal staan te juichen wanneer het bericht zou komen dat het paleis van justitie of zelfs slechts de administratie daarvan ergens anders naartoe zou gaan. Ik stel dus simpel vast dat de Minister voor de niet eenvoudige opgave staat om daar uiteindelijk keuzes in te maken. Ik stel verder vast dat de Kamer zich natuurlijk wel heeft gecommitteerd aan het eindplaatje dat het aantal rechtbanken en gerechtshoven moet dalen, ook omwille van efficiency en nieuwe initiatieven, zoals het project KEI. Ik ben dan wel benieuwd of de Minister ons kan informeren over de huidige stand van zaken. Zijn er al besluiten genomen? Welk tijdpad wordt nu voorzien? Kan de Minister iets vertellen over de samenhang met andere uithuisplaatsingen voor rijksvastgoed en de daaraan gekoppelde werkgelegenheid in delen van dit land? Dat is misschien niet helemaal de goede term, maar collega's refereerden hier al eerder aan. In het bijzonder vraag ik aandacht voor de toegankelijkheid van het recht overal in dit land en het gebruik van de Friese taal.

Hiermee kom ik op het project KEI, mijn laatste punt. Ik ga niet zozeer in op de inhoudelijke kant daarvan, want daar komen wij nog wel over te spreken als het wetsvoorstel aan de orde komt, maar graag ga ik even in op de financiën. Mijn collega's hebben dat al opgebracht en ik lees daar ook allerlei berichten over in de media. Ik heb behoefte aan reflectie van de Minister op het veel hogere bedrag dan aanvankelijk was voorzien voor de financiering van het project KEI. Graag ontvang ik de bevestiging dat daar stevig projectmanagement – ik noem het maar even zo – op is gezet. Wordt hier stevig in geacteerd? Aan welke oplossing wordt nu gedacht? Wat wordt nu het vervolg in dat verband?

De heer **Van Nispen** (SP): Voorzitter. Ruim twee jaar geleden ontvingen wij het Leeuwarder manifest, waarin rechters hun zorgen uitten over de werkdruk en de kwaliteit van de rechtspraak. De Minister nam er kennis van. Hij legde de bal terug bij de rechterlijke macht. Ook een externe visitatiecommissie onder leiding van Cohen concludeert dat de kwaliteit van de rechtspraak onder druk staat. Nu kan de Minister er eigenlijk niet meer omheen. De rek is eruit, concludeerde de rechtspraak na het rapport-Cohen. Ik geef een letterlijk citaat: «Om de kwaliteit van rechtspraak ook op termijn te waarborgen, moet er weer worden geïnvesteerd. Er is een grens bereikt.» Mijn oproep aan de Minister is om rechtspraak wel serieus te nemen. De voorzitter van de Raad voor de rechtspraak heeft nu al een aantal keren aan de bel getrokken over de werkdruk bij de gerechten. Volgens hem is er roofbouw gepleegd op de medewerkers en kan dat niet zo doorgaan. De aandacht voor opleiden, meelezen, intervisie en reflectie schiet erbij in. Als dit zo doorgaat, gaat het ten koste van de kwaliteit, als het niet nu al ten koste van de kwaliteit aan het gaan is.
Het is goed dat de doorlooptijden korter worden, maar nog steeds leiden te veel termijnoverschrijdingen tot strafkorting en dus tot extra leed voor slachtoffers en nabestaanden. Het moet beter, maar met efficiënter werken alleen, komen we er niet. De reeds genoemde president van het gerechtshof Amsterdam was hier duidelijk over. Er is beperkte tijd en ruimte door politieke keuzes. Medewerkers die voor drie dagen in dienst zijn, werken vijf dagen. Mensen die voor vijf dagen in dienst zijn, moeten soms thuis onderhandelen over de vraag of ze op zaterdag of op zondag extra zullen werken om het werk allemaal gedaan te krijgen, zonder dat daar geld tegenover staat. Vindt de Minister de kwaliteit van de rechtspraak belangrijk? Zo ja, waaruit blijkt dat dan? Het grootste probleem op dit moment is het financieringsprobleem. De Minister kan dit zelf oplossen.
We gaan de discussie die wij bij de begrotingsbehandeling hebben gevoerd, niet helemaal overdoen, maar ik hecht er wel aan om nogmaals te zeggen dat de Minister zich aan de afspraken moet houden. Dat doet hij echter niet. Waarom financiert de Minister niet het aantal zaken dat uit het model komt rollen? Over de prijs is onderhandeld, maar het aantal zaken komt gewoon uit een model en dat is afgesproken. Erkent de Minister dat de reserves steeds minder worden?
De rechtspraak staat voor enorme uitdagingen, enorme aantallen zaken waarvan wij terecht eisen dat die spoedig worden afgewikkeld. Desondanks moet ik vaststellen dat de Minister eigenlijk zegt: wij houden ons niet aan de afspraken, want er moet bezuinigd worden. Bovendien zegt hij: de rechtspraak moet het beperkte budget zelf maar beter verdelen.
Dan is er ook nog die belangrijke digitaliseringsoperatie KEI, Kwaliteit en Innovatie rechtspraak. Die operatie moet slagen, maar uit een rapport van vorige week weten wij dat dit project nog omvangrijker wordt dan gedacht. Kan de Minister dat toelichten? Hoe reageert hij op het enorme financiële tekort dat dit met zich gaat brengen? Klopt het dat dit op termijn een besparing gaat opleveren, maar dat er voor de korte termijn een investering nodig is? De SP wil in ieder geval voorkomen dat er nog meer geld van de werkvloer wordt weggehaald. Dat kan ook niet, want de rek is

er al uit, zoals ik zei. Rechters hebben steeds minder ondersteuning en scholingsmogelijkheden. Er worden op dit moment zelfs ICT-projecten gestopt. Er is geen geld voor digitale zittingszalen. Dat hoor ik van rechters uit de praktijk. Hoe kan dat nou als je bezig bent met digitalisering van de rechtspraak?
De Minister weet volgens mij ook dat de rechtspraak dit geld niet zelf kan ophoesten omdat de reserves op zijn. Je kunt de rechtspraak niet de rode cijfers in duwen. Ja, je kunt het wel doen, maar dat moet je volgens mij niet willen. Er is tijdelijk extra geld nodig om dit belangrijke project te laten slagen. Volgens mij is het cruciaal om dit nu goed aan te pakken. Daarom doe ik met klem een beroep op de Minister om de rechtspraak adequaat te financieren. Doe je dat niet, dan gaat het rechtstreeks ten koste van de kwaliteit nu en de kwaliteit van de rechtspraak in de toekomst. De SP maakt zich daar zorgen over. Ik vind dat de Minister dat ook zou moeten doen. Ik hoop dat hij staat voor de kwaliteit van de rechtspraak. Hij kan de signalen dat het op dit moment niet goed gaat, niet blijven negeren. Ik doel dan niet op de kwaliteit, want die is nog prima, maar ik doel op de mensen die zich het vuur uit de sloffen lopen vanwege de werkdruk.
Ik heb nog een paar vragen over KEI. Klopt het dat de eerste pilot met digitaal procederen is teruggebracht van aanvankelijk tien advocaten naar twee advocaten die ook nog eens bij hetzelfde kantoor werkzaam zijn? Hoe gaat het nou verder? Deelt de Minister de mening dat zorgvuldigheid boven snelheid moet gaan? Als hierna nog een andere pilot nodig is, moet die inderdaad kunnen plaatsvinden. Wat zijn de gevolgen van KEI voor het personeel op termijn? Leidt dit tot ontslagen in bijvoorbeeld de ondersteuning? En op welke termijn zou dat zijn? Vindt dat dan plaats via natuurlijk verloop? Ik roep de Minister met klem op om ook hier zorgvuldig mee om te gaan.
Hoewel ik een Brabander ben, spreek ik mijn zorgen uit over de rechtspraak in Noord-Nederland. Ik sluit mij aan bij de vragen die mijn collega's Berndsen en Recourt hebben gesteld. Ik wil wel graag dat de Minister toezegt dat er voorlopig geen stappen worden gezet en dat eerst een fatsoenlijke evaluatie moet plaatsvinden van de herziening van de gerechtelijke kaart voordat er weer wijzigingen plaatsvinden.
De SP heeft al eerder gepleit voor intercollegiale toetsing van vonnissen om de kwaliteit te bevorderen. Wat mij betreft gingen de eerste pilots niet ver genoeg. Ik roep de Minister en de rechtspraak op om hier vooral mee door te gaan. Ze moeten de pilots de ruimte geven en bekijken wat nodig is om deskundigheid en kwaliteit te bevorderen en om van elkaar te leren.

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks): Voorzitter. Wij hebben net paaseitjes van de Minister ontvangen. Ik heb toen al een vooraankondiging gedaan van een klein cadeau dat ik vandaag bij me heb voor de Minister. Dit boek gaat over het onderwerp van het vorige AO, namelijk de recherche.

De heer **Oskam** (CDA): Dat cadeau is duurder dan € 50.

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks): Daar gaat de Minister vast prudent mee om. Hij mag het na lezing ook gewoon met zijn collega's delen.
Voorzitter. Ik begin nu met mijn inbreng. Als je in sommige stukken kijkt die voor dit AO op de agenda staan, zou je bijna denken dat het een willekeurige bedrijfstak is. Wij hebben het over businesscases, monitoren, rapportages, pilots en projectmanagement. GroenLinks wil er nadrukkelijk de aandacht op vestigen dat een mate van bedrijfsmatig denken natuurlijk niet fout is, maar dat wij continu in gedachten moeten houden dat wij het over een van de machten van de trias politica hebben. Aan het begin van een veranderproces kun je misschien zeggen dat er lucht zit in de

organisatie die we er een tijdje uit kunnen drukken. Maar wat mijn fractie betreft, is die lucht er allang uit en kun je de organisatie niet nog verder onder druk zetten met businesscases en allerlei bedrijfsmatige sturing en tegelijkertijd het kwaliteitsniveau dat er nog steeds is, behouden.
Collega's hebben er al voorbeelden van gegeven. Daarbij wil ik me aansluiten. Als de rechterlijke macht verder aan kwaliteit inboet, is dat heel slecht voor zowel de democratie als de rechtsstaat. GroenLinks wil dat de magistraten het voor het zeggen hebben in onze rechtbanken en gerechtshoven en dat er geen sturing louter door managers komt.
Wij maken ons zorgen over een aantal trends, zoals de gang tot de rechter. Niet alleen de gesubsidieerde rechtsbijstand, maar ook de hoogte van de griffierechten bepalen de toegang. Wij vinden dat de rechter ook fysiek toegankelijk moet blijven. Bij de herziening van de gerechtelijke kaart destijds bepleitte GroenLinks dat het nodig is dat er in heel Nederland toegang is via een geografische spreiding. Met name voor de krimpregio's wordt dit steeds problematischer. Het zou goed zijn als de Minister een concreet perspectief schetst voor de rechtspraak in de provincies Friesland, Drenthe, Limburg en Zeeland. Daar zou ik hem in dit debat toe willen uitnodigen. Als dat een brug te ver is, is schriftelijke beantwoording ook heel welkom. Collega's hebben ook al gezegd dat er toezeggingen zijn over de werkgelegenheid, maar het gaat er ook om dat de burgers naar hun rechtbank of gerechtshof kunnen. Je ziet dat er een hele tijd een beweging is geweest naar justitie in de buurt. Daarbij gaat het niet om een rechtbank, maar om justitie dicht bij mensen te brengen. Daarvan is een evaluatie geweest in 2009 die positief uitpakte voor zover ik mij dat herinner, want ik had toen andere werkzaamheden. Aan de ene kant moet justitie dus dichter bij de mensen staan en toegankelijker en herkenbaar zijn in die zin dat het symbool van de rechtsstaat in een aantal van de grote steden zichtbaar moet zijn. Aan de andere kant zeggen wij dat het zelfs wel naar Zwolle mag. De Minister is vast wel op de hoogte van de afstanden in de noordelijke provincies voor een gewone burger die een zaak wil bezoeken, ook als het niet direct de zijne of de hare is.
Nu ga ik in op de kwaliteit van de rechtspraak. De Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak is not amused over de afvinklijstjes om de kwaliteit van civiele vonnissen te garanderen. De Raad voor de rechtspraak constateert dat de productiedruk, de ingrijpende veranderingen en de beperkte financiële ruimte een zware wissel trekken. GroenLinks wil dat de nieuwe Minister zich vanaf dit moment vooral inzet voor de versterking van de professionaliteit van de rechterlijke macht. De rechtspraak voelt behoefte aan een contragewicht voor het bekostigingssysteem. Is de Minister bereid om deze wens van de rechterlijke macht te honoreren en de door de gerechtelijke professionals geformuleerde kwaliteitsnormen voortaan de doorslag te laten geven bij de inrichting van de rechterlijke organisatie? Rechters maken zich grote zorgen en mijn collega zei al dat het Leeuwarder manifest destijds daarvan getuigde. Ik vraag mij serieus af of voldoende urgent met deze zorgen werd en wordt omgesprongen.
Omarmt deze Minister de opvatting van zijn voorganger dat de rechtspraak, als die wil aansluiten op de behoefte van de samenleving, vertrouwde patronen en werkwijzen moet loslaten? Welke garanties ontleent de rechtspraak aan de toezegging dat productiedoelen nooit in de weg mogen staan van de kwaliteit van het werk?
Een collega vroeg al iets over het archiveren van deals met criminelen. Er is uiteraard een hoop gebeurd sinds de brief van de ambtsvoorganger van de huidige Minister, maar het heeft grote gevolgen voor de controleerbaarheid als deals in het verborgene worden gesloten. Daarom moet in elk geval de archivering compleet op orde zijn. Als je al van mening bent dat deals met criminelen een bijdrage kunnen leveren aan goede justitie, moet er in elk geval voor gezorgd worden dat deze deals op enig moment goed controleerbaar zijn voor de rechter en de politiek. Ik sluit mij in dit

verband aan bij een aantal vragen van mijn collega van de PVV, onder andere over de bewaartermijn.

De **voorzitter**: Kunt u afronden?

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks): Ik hoor graag een reflectie van de Minister op de vraag of nadenken over een specialisering op gaszaken in de noordelijke provincies wenselijk is. Verder leg ik mijn collega van de VVD uit dat het zakencentrum in Nederland het heel belangrijk vindt dat het vliegveld Schiphol operationeel blijft. Als we internationaal zaken doen, verwacht je dat mensen zich vooral in die regio bevinden en niet zozeer in de buurt van het gerechtshof van Leeuwarden. Misschien begrijpt mijn collega mijn opmerking nu wel.

De **voorzitter**: Mevrouw Helder heeft een interruptie.

Mevrouw **Helder** (PVV): Het is niet echt een interruptie, maar ik wil graag een opmerking maken. Collega Van Tongeren gaat natuurlijk over haar eigen woorden. In verband met de deals met criminelen heb ik inderdaad gevraagd wat de bewaartermijn wordt en wat de aanpassing van het basisselectiedocument rechterlijke macht betekent. Ik heb mij niet uitgesproken over de wenselijkheid van deals met criminelen. Mijn fractie denkt daar net iets anders over.

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks): Dit is heel aardig van mevrouw Helder, want dan kan ik mijn stukje over deals met criminelen misschien nog even inbrengen. Het is mij volstrekt helder dat wij daar verschillend over denken, maar ik zeg twee dingen daarover. Ten eerste vindt GroenLinks dat je dit eigenlijk niet zou moeten doen, omdat het veel te vaak misgaat. Dat weet de Minister. Ten tweede vindt GroenLinks dat deals met criminelen, als je die al sluit, op elk moment controleerbaar moeten zijn. Wij zouden dus graag horen van de Minister hoe het daarmee staat en met de archivering in zijn algemeenheid. Wij hoorden namelijk in het kader van de besproken deal dat er wel vijf tot zes archiveringssystemen waren, zowel op het ministerie als bij het Openbaar Ministerie en dat er met allerlei verschillende zoek- en referentietermen gewerkt werd. Dat maakt de toegankelijkheid van deze deals niet makkelijker. Graag krijg ik daar een reactie van de Minister op.

De heer **Van Oosten** (VVD): Ik heb een korte vraag aan mevrouw Van Tongeren. Mag ik haar uitleg over de positie van Schiphol zo uitleggen dat haar fractie positief staat tegenover het idee om te komen tot speciale handelsrechtbanken, waarbij je expertise bundelt, je het specialisme maximaal tot zijn recht laat komen en harde deadlines handhaaft, eventueel in het Engels? Ik zou dan zeggen dat dit niet alleen omwille van Schiphol moet komen, maar ook omwille van de haven van Rotterdam en al die andere mooie economische knooppunten in ons land.

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks): Ik moet bekennen dat ik het idee voor het eerst hoor. Misschien waren mijn collega's er eerder van op de hoogte. Ik heb er in ieder geval nog niet uitgebreid op kunnen reflecteren. Mijn eerste insteek was vooral om in plaats van de arbitragemechanismen die nu voorgesteld worden in TTIP, fatsoenlijke rechtspraak te krijgen. Dan zou je ook nog kunnen bedenken dat daar kostendekkende griffierechten bij behoren. Ik kan mij best voorstellen dat dit een specialisme is waarvoor wij ons in Nederland kunnen inzetten, mits dat inderdaad geen verdringing betekent, zoals de heer Recourt zegt. Het gaat er mij niet om, Schiphol in stand te houden, maar een vestigingsplek voor zo'n rechtbank lijkt mij eerder op zijn plaats daar waar de zakendeals gesloten worden en dat is toch vooral de Randstad, de Zuidas. Het is niet zozeer een oplossing

voor de werkgelegenheid in de noordelijke provincies. Dat was mijn enige opmerking waar ik niet heel lang op gereflecteerd heb. Ik zou daar op enig moment best over willen doorpraten.

De heer **Oskam** (CDA): Voorzitter. Voor mijn fractie staan twee zaken centraal bij dit debat, namelijk de implementatie van de herziening van de gerechtelijke kaart en het zogenaamde programma Kwaliteit en Innovatie rechtspraak, het KEI-project. De CDA-fractie wil graag aan beide punten aandacht besteden, maar vraagt allereerst aan de kersverse Minister om eens te reflecteren op de effecten die deze twee veranderingen in algemene zin hebben op de rechtspraak. Ik stel die vraag niet voor niets. Ik stel die met name omdat de Raad voor de rechtspraak zelf heel eerlijk in het jaarverslag meldt dat de organisatie piept en kraakt. Het zijn – helaas, moet ik zeggen – inmiddels bekende woorden, gelet ook op de begrotingsbehandelingen van de afgelopen drie jaar. Collega Van Nispen refereerde daar ook al aan. We hadden geen glazen bol, maar we hebben dit wel voorspeld. Wat je ziet, is dat de werkdruk op de rechtspraak steeds toeneemt. Dat hebben wij ook steeds gedeeld met de vorige Minister.
De visitatiecommissie concludeerde in 2014 al dat de aandacht voor de kwaliteitszorg is verslapt en dat het met name aan de inzet van de bevlogen, loyale en kundige rechtspraakmedewerkers te danken is dat de kwaliteit van de rechtspraak gewaarborgd is gebleven. Ik weet dit uit eigen ervaring. Toen ik manager was binnen de rechtspraak in Amsterdam werd er ook al vaak geschipperd met de permanente educatie, want het werk ging door. Het is aan de rechters en de gerechtssecretarissen te danken dat het proces doorgaat. Zij werken ’s avonds en soms zelfs ’s nachts of in het weekend om ervoor te zorgen dat de vonnissen afkomen en de zittingen goed voorbereid zijn. Waar mevrouw Berndsen de credits aan de Minister geeft, wil ik die vooral aan de mensen uit de rechtspraak zelf geven.
De financiële strubbelingen van de veranderingen in de rechtspraak vormen een groot zorgpunt. Allereerst wil de CDA-fractie weten van de Minister hoe hij achter die 10.000 medewerkers in de rechtspraak gaat staan. Kan hij toezeggen dat hij deze mensen in 2015 niet weer overlaadt met organisatorische veranderingen? Hoe gaat hij vooral de kwaliteit van de rechtspraak versterken? Ik zal een paar aandachtspunten van de CDA-fractie noemen. Hoe wil de Minister het potentieel van medewerkers beter gaan benutten en in deze mensen investeren? Hoe gaat hij beter toezicht houden op de kwaliteit van het werk? Hoe kan het wederzijds vertrouwen tussen de gerechtsbesturen, waar ook regelmatig sprake van is, en de medewerkers verbeterd worden?
Ik kom op de financiën. Dat de rechtspraak in de rode cijfers zou duiken, werd bij de afgelopen begrotingsbehandeling al pijnlijk duidelijk. Eind dit jaar heeft de rechtspraak een negatief vermogen van 11 miljoen euro. De Minister gaf aan dat van 2014 tot 2016 jaarlijks een bedrag van 26,5 miljoen kan worden besteed voor de implementatie van het KEI-project. De Minister zei daarover in november: hiermee heb ik mijn bijdrage geleverd. Dat is echter niet genoeg om het tekort op te vangen. De Minister zei destijds dat hij de ontwikkelingen goed zou volgen en de Kamer zo nodig zou informeren als er bijgestuurd moest worden. Mede naar aanleiding van de laatste berichten, roept dat de vraag op of de Minister toen ook al wist dat het KEI-project een stuk duurder zou uitvallen. Graag krijg ik hierop een reactie.
De hernieuwde businesscase is opgesteld in december 2014 en laat zien dat de investeringen voor het KEI-project 140 miljoen hoger zijn dan in de oorspronkelijke businesscase was begroot. Daar zitten ongetwijfeld belangrijke uitgaven, veranderingen en vernieuwingen tussen, zoals hogere reorganisatiekosten in verband met het van-werk-naar-werkbeleid, maar deelt de Minister de opvatting dat het richting de Kamer absoluut onwenselijk is dat deze kosten driedubbel over de kop zijn gegaan?

Stoppen met het programma blijkt niet mogelijk omdat een deel van de investeringen al gerealiseerd is. We willen dat ook niet, want we willen allemaal dat KEI-programma. Het is voor de Kamer echter wel van belang om te weten om welke extra investeringen boven de 58 miljoen het nu gaat. Welke gevolgen heeft de overschrijding van het budget voor het eigen vermogen van de rechtspraak in 2015 tot 2018? Kan de Minister de verhoogde kostenpost afzonderlijk toelichten? Zijn alle uitgaven het bedrag meer dan waard, zoals bijvoorbeeld de implementatieteams van bijna 30 miljoen, de uitgaven aan human resources, IT en verander- en communicatiedeskundigen?
Ik kom op de implementatie van de gerechtelijke kaart sinds 2013. Daarover is de afgelopen tijd de nodige onrust ontstaan, met name in Friesland – de burgemeester heeft zich er ook mee bemoeid – rond de plannen voor het gerechtshof Arnhem–Leeuwarden. In het jaarplan voor de rechtspraak voor 2015 valt op dat in zeer algemene bewoordingen wordt gesproken over de uitkomsten van het overleg tussen de Minister en de raad over het huisvestingsbeleid. Er is gezegd dat maatwerk noodzakelijk is en het staat niet ter discussie dat er blijvend recht wordt gesproken op de 32 afgesproken locaties. Meer zekerheid dan dat kan blijkbaar nog niet gegeven worden. Wat zich nu af dreigt te spelen in Leeuwarden, namelijk dat in 2 van de 3 voorliggende plannen van het gerechtsbestuur 54 banen verdwijnen op 134 banen, ligt absoluut niet in de geest van de besprekingen die de Kamer destijds heeft gevoerd met de Minister over de herziening van de gerechtelijke kaart. De vraag is op welke wijze het voornemen van de Minister om Leeuwarden als volwaardige justitiestad te behouden, gewaarborgd blijft.

De **voorzitter**: Wilt u afronden?

De heer **Oskam** (CDA): Kan de Minister aangeven of hij van mening is dat dit voor de drie plannen die voorliggen ten aanzien van het hof in Leeuwarden, wel het geval is?

Mevrouw **Berndsen-Jansen** (D66): Kennelijk heeft de heer Oskam mijn complimenten niet goed begrepen, dus dat wil ik even rechtzetten. Wij spreken hier met de Minister. Als ik complimenten uitdeel voor de rechtspraak en de rechtbanken, dan zijn die natuurlijk voor hen bedoeld, maar wij spreken hier met de Minister.

De heer **Oskam** (CDA): Het is wel een beetje een nabrander, maar ik neem het ter harte en begrijp het ook wel.
De Minister schreef in zijn brief van gisteren dat de verkenningen voor het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden passen in het kader van de vraag hoe de kwaliteit kan worden bevorderd. Dat is echter maar de vraag. De evaluatie van de HGK is nog niet aan de orde. De NVvR verwoordde treffend dat bestuurders al gaan voorsorteren en reeds een aanvang maken met het ontmantelen van locaties, terwijl die evaluatie er nog niet is. Graag krijg ik hierop een reactie van de Minister.
Herinnert de Minister zich voorts de uitdrukkelijke wens van de Kamer, alsmede zijn eigen toezeggingen, om bij de locatiekeuzes voor de politie, de meldkamers, de rechtspraak en het Openbaar Ministerie specifiek aandacht te besteden aan de werkgelegenheidseffecten in een aantal regio's? Ik noem Friesland, Oost-Nederland en Zeeland. Hoe ziet hij in dat kader het toebedelen van nieuwe justitiële functies aan Leeuwarden? Volgens de artikelen in de Leeuwarder Courant moeten daar grote vraagtekens bij gezet worden.

De vergadering wordt van 16.59 uur tot 17.10 uur geschorst.

Minister **Van der Steur**: Voorzitter. Allereerst wil ik dankzeggen voor de complimenten die meerdere woordvoerders hebben geuit in de richting van de rechtspraak. Voor zover dat nog nodig is – we zijn immers via internet met de rest van Nederland verbonden; bovendien zitten er vertegenwoordigers van de Raad voor de rechtspraak en meerdere rechters in de zaal – zal ik die complimenten met plezier overbrengen. Ik wil ook graag opmerken dat deze Minister van Veiligheid en Justitie de trias politica en de rechterlijke macht als onderdeel daarvan een warm hart toedraagt. In mijn visie is het zelfs zo dat Vrouwe Justitia met de weegschaal, waar officieel een heel andere uitleg bij hoort, in de ene schaal de veiligheid van de samenleving heeft en in het andere schaaltje de rechtsstaat. Dat moet in evenwicht zijn en beide zijn even belangrijk.
De rechterlijke macht heeft in beide ook een heel belangrijke rol. Dat wil niet zeggen dat de rechterlijke macht in Nederland geen enorme veranderingen doormaakt. De gerechtelijke kaart is herzien. Digitalisering en vereenvoudiging van procedures zijn gaande, niet alleen in het civiele recht en het strafrecht met het KEI-proces, maar ook met betrekking tot de herziening van de strafvordering. Ik hoop zeer snel met de Kamer van gedachten te kunnen wisselen over maar liefst 22 wetsvoorstellen die uit dat project voortvloeien.
Verandering is hard nodig om de rechtspraak bij de tijd te houden en ervoor te zorgen dat de rechtspraak kan blijven voorzien in de behoefte van burgers en bedrijven. De trias politica heeft met zich meegebracht dat we de Raad voor de rechtspraak hebben opgericht om daarmee de rechtstreekse invloed van de politiek op de rechtspraak te verminderen. Het gevolg daarvan is dat de rechtspraak zelf verantwoordelijk is voor de verbetering van de kwaliteit van het werk door bijvoorbeeld het verkorten van doorlooptijden, waarvoor de noodzaak gebleken is in het recentelijk gepubliceerde klantwaarderingsonderzoek. De Kamer stelt ondertussen kaders vast en creëert faciliteiten waarbinnen de rechtspraak kan opereren. Het is niemands intentie om het werk van de onafhankelijke rechter te beïnvloeden, maar het is wel de intentie om de balans tussen de staatsmachten te behouden. Vanuit dat perspectief is er heel veel respect, ook van mij als Minister, voor alles wat er binnen de rechtspraak gebeurt. Er moet echter ook nog heel veel gebeuren. Ik reken daarbij op de ambitie van de rechtspraak. Ik heb vandaag een kennismakingsgesprek gevoerd met de voorzitter van de Raad voor de rechtspraak. De thema's die daarin aan de orde zijn gekomen, zijn inderdaad ambitie, maar ook de huisvesting en – dat zal de leden niet verrassen – de financiering.
Laat ik met dat laatste punt beginnen. De bijdrage van het ministerie aan de rechtspraak bedraagt meer dan 950 miljoen, ongeveer een miljard, per jaar. Vijf jaar geleden was dat iets lager. Er is de afgelopen jaren meer aan de rechtspraak uitgegeven dan vijf jaar geleden het geval was. Anders dan soms wordt gedacht, is er op dit moment nog helemaal niet bezuinigd op de rechtspraak. Pas vanaf 2016 is voorzien dat er sprake zou zijn van een bezuiniging in de vorm van een algemene efficiencytaakstelling die voor de gehele rijksoverheid geldt. De rechtspraak is van die algehele taakstelling niet uitgezonderd. De rechtspraak behandelt per jaar ruim 1,7 miljoen zaken. Dat is een daling ten opzichte van wat er vijf jaar geleden aan zaken werd afgewerkt. Toen was het 1,9 miljoen. Vooral het aantal relatief lichte kantonzaken is teruggelopen, al stijgt dat inmiddels weer enigszins. Er is ook sprake van een geringe daling in de strafsector, mede door de introductie van de OM-afdoening: het ZSM-project waarmee de Kamer bekend is. Op het terrein van bestuur en belasting is de laatste tijd sprake van een kleine stijging.
De Kamer heeft aandacht gevraagd voor de werkdruk. De medewerkers van de rechtspraak werken hard om al die zaken af te doen. Soms – dat moet gewoon erkend worden – gaat dat gepaard met een behoorlijke werkbelasting en werkdruk. Er is al verwezen naar de commissie-Cohen, de visitatiecommissie gerechten, die in oktober 2014 vaststelde dat de

werkdruk binnen de rechtspraak niet stelselmatig te hoog is, maar dat er wel sprake is van piekbelasting bij sommige teams. Maar ook daar, zo heeft de visitatiecommissie vastgesteld, wordt door de medewerkers de werkdruk zeer verschillend ervaren. De werkdruk is dus vooral iets wat op het niveau van de gerechten zelf moet worden opgepakt. De Raad voor de rechtspraak heeft met de gerechten dan ook afspraken gemaakt over de manier waarop uitvoering wordt gegeven aan de aanbevelingen en acties uit het rapport, inclusief de aanpak van die werkdruk. De herverdeling van beschikbare middelen tussen de gerechten en binnen de gerechten tussen afdelingen en teams is daarbij een belangrijk middel. De raad bekijkt dit samen met de gerechten en ik volg dat proces met belangstelling. Ik zal daarbij ook de zorgen van de Kamer bij gelegenheid overbrengen.
Misschien is het goed om op te merken dat ik de Raad voor de rechtspraak financier op basis van het zogenoemde PxQ-model. Voor elke verwachte zaak betaal ik vooraf een bepaald gemiddeld bedrag. Een aantal leden heeft daar ook op gewezen. Als er minder zaken binnenkomen dan voorspeld wordt, vloeit het extra geld in een reserve die later kan worden gebruikt om extra zaken af te doen. Op die manier kun je dus de piekbelasting opvangen. Als de uitgaven van de rechtspraak per categorie zaken meevalt ten opzichte van de prijs die door het ministerie wordt betaald, dan kan de rechtspraak eigen vermogen opbouwen. Dat is in het verleden ook gebeurd. Op dit moment beschikt de rechtspraak nog over 80 miljoen euro aan financiële reserves. Daaruit kan de rechtspraak zo nodig meer zaken afdoen en extra investeringen financieren. Misschien is het ook goed om op te merken dat kwaliteit integraal onderdeel is van die prijs die betaald wordt door mij. In die prijs zit dus een component die ziet op de kwaliteit. Dat is niet iets wat er extra bijkomt, maar iets wat in de prijs is meegenomen. Daarover heeft mijn ambtsvoorganger dan ook een akkoord bereikt tot en met 2016. Nu vinden de onderhandelingen plaats over de prijsbepaling voor de periode 2017–2020.
Gezien de reserves die de rechtspraak heeft, zie ik op dit moment geen noodzaak voor extra budget. Bovendien heb ik daarvoor ook geen middelen op mijn begroting, maar dat hoef ik de leden niet te vertellen. Over wat er in 2016 en de jaren daarna gaat gebeuren, zal ik de Kamer informeren bij de begrotingsbehandeling aan het einde van dit jaar. Daar ga ik nu niet op in, want de onderhandelingen daarover vinden nu plaats. Ik merk wel op dat het de leden niet zal verbazen dat ik niet ruim in de middelen zit.

Mevrouw **Berndsen-Jansen** (D66): Ik hoor de Minister zeggen dat er reserves zijn bij de rechtspraak, maar de Minister weet toch ook dat de productie al twee jaar in de rode cijfers plaatsvindt? Hoeveel reserve is er dan nog?

Minister **Van der Steur**: De prognose is dat voor dit jaar alle extra uitgaven kunnen worden voorzien door middel van de reserves. De verwachting is dat het ook voor een deel in 2016 zou kunnen. Dat is echter niet zeker, want dat weten we pas zeker als we precies weten hoe het verlopen is. Op het moment dat zich problemen voordoen, zal ik die problemen moeten oplossen. Daar zal ik dan ook met de rechtspraak afspraken over maken.

Mevrouw **Berndsen-Jansen** (D66): Hoe gaat de Minister die problemen dan oplossen? Ik heb hem net namelijk horen zeggen dat hij geen budget heeft.

Minister **Van der Steur**: Dat is precies het punt waar elke Minister bij elke begroting mee te maken krijgt. Als je geen extra middelen krijgt en je wel extra tekorten hebt, dan zul je die binnen de begroting moeten oplossen. Daar heb ik nu nog geen antwoord op. Ik zal mevrouw Berndsen en de

overige leden daarover informeren bij de behandeling van de begroting voor het komende jaar.

De heer **Van Nispen** (SP): De Minister begon, bijna trots, met te zeggen: er is nog niet bezuinigd; dat komt pas in 2016. En hij zei dat de werkdruk moet door de gerechten zelf worden aangepakt. Ja, dat is toch een beetje «u lost het zelf maar op». De Minister zit er pas twee weken, maar ik zou toch willen vragen of hij snel eens wil gaan kijken bij de gerechten om te zien waar die mensen tegen aanlopen. Het geld is op. De digitale zittingszalen kunnen niet gebouwd worden. Er zijn allerlei problemen op de werkvloer. Kan de Minister toezeggen dat hij snel een ronde gaat maken om te praten met de rechters en de medewerkers aldaar? Ik wil hem er ook op wijzen dat de financieringssystematiek inderdaad PxQ is – prijs maal het aantal zaken dus – en dat over de prijs is onderhandeld, maar dat het aantal uit het model rolt, en het aantal de afgelopen jaren juist niet volledig is gefinancierd. De Minister heeft zich dus niet aan de afspraken gehouden. Dat is mijn stelling. Kan de Minister daarop reageren?

Minister **Van der Steur**: De heer Van Nispen bewijst mij veel eer door te veronderstellen dat ik qua daadkracht al twee weken aan de slag ben. Het is tot op heden echter nog maar acht dagen. In die acht dagen heb ik wel al een gesprek gehad met de voorzitter van de Raad voor de rechtspraak. Het is volgens mij een gepaste eerste stap als nieuwe Minister om daarheen te gaan. Natuurlijk zal ik mij graag laten informeren, via de Raad voor de rechtspraak en zo nodig ook zelf, over wat er binnen de gerechten nodig is. We hebben nu eenmaal gekozen voor een stelsel met de Raad voor de rechtspraak omdat we het allemaal van belang vinden dat de rechtspraak op afstand staat van de politiek. Dan is het niet passend als ik daar als Minister doorheen wandel. Als Kamerlid heb ik overigens ruimschoots van de gelegenheid gebruikgemaakt om mij op de hoogte te stellen van alles wat met de rechtspraak te maken had. De eerlijkheid gebiedt mij te zeggen dat ik in de bijna twintig jaar dat ik advocaat ben geweest ook enig beeld gekregen heb van hoe de rechtspraak functioneert. Van die kennis en ervaring uit de afgelopen jaren zal ik in mijn functie als Minister zeker gebruikmaken.

De heer **Van Nispen** (SP): Dat is positief, en als de Minister het zelf niet passend vindt om met rechters en ondersteuners te praten over de manier waarop het eraan toegaat, dan is er des te meer reden om naar ons te luisteren en naar de signalen die wij hem op dat punt overbrengen. Maar dan 2016. Dan komen de bezuinigingen pas echt goed op gang, nog afgezien van het feit dat de zaken gemiddeld zwaarder worden. Dat zei de Minister zelf ook wel, maar als je de eenvoudige zaken eruit laat, zorgt dat er ook voor dat de druk steeds hoger wordt. Wat is de intentie van de Minister voor 2016? Ziet hij een financieel probleem ontstaan? Ik wijs nogmaals op KEI. Is het zijn intentie om daaraan iets te doen? En wanneer horen we daar meer over van hem?

Minister **Van der Steur**: De heer Van Nispen stelt de juiste vragen. Natuurlijk, als zich een financieel probleem voordoet, dan zal ik dat als Minister binnen mijn begroting en in het kader van de begroting moeten oplossen. Het antwoord op de vraag wanneer de Kamer daar iets over hoort, is: bij de behandeling van de begroting voor komend jaar. In de tussentijd zal ik natuurlijk met de Raad voor de rechtspraak gesprekken voeren die nodig zijn om in hun noden te kunnen voorzien; zo goed en zo kwaad als ik dat kan, gegeven mijn beperkte budget.

De heer **Oskam** (CDA): Als je vet op de botten hebt, kun je dat opeten. De Minister zegt dat er 80 miljoen is, dat we dat eerst gaan opmaken en dat

we in 2016 verder kijken. We hebben echter ook gezien dat de prognose voor het eind van het jaar is dat we 11 miljoen in het rood staan. Dan valt er in 2016 niet meer van je eigen botten te eten. Sterker nog, je botten zijn dan aangetast. Als je daar de bezuiniging bij optelt die de heer Van Nispen noemt, dan denk ik dat het hard nodig is dat we niet alleen in gesprek gaan met de rechtspraak, maar dat er snel zaken gedaan worden. Wat gaat de Minister eraan doen om ervoor te zorgen dat we niet alleen niet in het rood komen, maar dat we ook de kwaliteit hoog houden? Ik weet hoe het werkt in de praktijk: het is een lumpsumbedrag waaruit ook de permanente educatie gefinancierd moet worden. Omdat de zaken voorgaan, gaan rechters gewoon niet meer naar cursussen. Wat gaan we doen om de kwaliteit hoog te houden, de rechtspraak echt op peil te houden en de zaken op een fatsoenlijke en snelle manier te behandelen?

Minister **Van der Steur**: Even ter vermijding van misverstanden: het bedrag van 80 miljoen slaat op de reserve die er was in 2013. Daar is in de afgelopen tijd iets vanaf gegaan. Die trend zet zich door; dat is duidelijk. Wat er nog in 2016 van over is, is bepalend voor de vraag hoe ik toekom aan de behandeling van de vraag die de heer Oskam stelt, en die andere leden ook hebben gesteld. Eén ding is zeker: als we kijken naar alle informatie die we hebben, is er zorg over werkdruk, maar is er eigenlijk relatief weinig zorg over kwaliteit. Dat wil niet zeggen dat de rechtspraak ruim in zijn jasje zit – daarin heeft de heer Oskam volledig gelijk – maar ondertussen wordt er heel goede kwaliteit geleverd op heel korte termijnen. Als Minister herken ik mij niet in het noodscenario dat we op vijf over twaalf zouden staan met de kwaliteit van de Nederlandse rechtspraak. De Nederlandse rechtspraak doet uitstekend werk binnen een lastig financieel kader en ik maak mij daarover nog niet zo veel zorgen als de heer Oskam. Dat wil echter niet zeggen dat ik blind ben, zoals Vrouwe Justitia dat wel is, voor de financiële noden die er bij de rechtspraak op termijn zullen leven.

De heer **Oskam** (CDA): Daar beticht ik de Minister ook niet van. Ik weet natuurlijk als geen ander dat er kwaliteit wordt geleverd bij de rechtspraak. Dat zullen ze blijven doen zolang het kan, maar op een gegeven moment is de rek eruit en zit je financieel aan de grond. Dan zijn we te laat. Daarom wil ik tegen de Minister zeggen: neem dit signaal serieus, ga ermee aan de gang en kom hier zo snel mogelijk op terug bij de Kamer.

Minister **Van der Steur**: Dat doe ik sowieso bij de behandeling van de begroting voor komend jaar. Daar zal de begroting van de rechtspraak een onderdeel van zijn. Dan zullen we dit debat verder kunnen voeren.

De heer **Recourt** (PvdA): Ik ben toch nog een beetje aan het puzzelen met die PxQ. De redenering van de Minister is als volgt. Als je minder instroom hebt, bouw je een voorziening op die je bij piekbelasting weer opeet. De instroom neemt af bij de gerechten. Volgens die theorie zou de reserve op dit moment opgebouwd moeten worden. Je ziet echter dat de reserve afneemt. Dus ergens klopt dit systeem niet. De enige reden waarom het niet werkt die ik kan bedenken, is de volgende. Het aantal zaken neemt weliswaar af, maar de moeilijkheidsgraad en de zwaarte van zaken nemen toe. Daardoor moet er ook onderhandeld worden over de P, de prijs. Er moet meer per stuk betaald worden. Is dat een juiste analyse en wordt er onderhandeld over het feit dat er meer per product betaald moet worden?

Minister **Van der Steur**: Er wordt op dit moment onderhandeld, zoals ik al zei, over de P en de Q voor de jaren 2017–2020. Het eerste beeld dat vanuit de rechtspraak naar voren gebracht is, is inderdaad gelijk aan de analyse van de heer Recourt; die klopt dus. Met name de zwaardere zaken

blijven over en daarmee is er een onbalans ontstaan tussen P en Q. Tegelijkertijd moet dat nog wel worden aangetoond. Dat zal ook een belangrijk onderdeel zijn van de discussie over de onderhandelingen. Daarover kan ik nog geen definitieve uitspraken doen. Daar wordt nog naar gekeken. Het is in ieder geval een verhaal dat ik, toen ik zelf nog Kamerlid was, meermaals heb gehoord vanuit de rechterlijke macht en voor een deel ook in de cijfers heb teruggezien.

De heer **Recourt** (PvdA): Het is goed om te horen dat alles bespreekbaar is, mits het hard gemaakt wordt; daar komt het op neer. We wachten de cliffhanger maar even af.

Minister **Van der Steur**: Laat ik nog kort stilstaan bij de kwaliteit van de rechtspraak, die de heer Oskam en anderen naar voren hebben gebracht. We kunnen vaststellen dat die over het algemeen zeer hoog is in Nederland. Het is dan ook niet gek dat de rechtspraak kan rekenen op het vertrouwen van de burger. In het burgeronderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau schommelt het vertrouwen in de rechtspraak rond de 65%. Volgens mij zat het laatst zelfs op 70%. Daarmee hoort de rechtspraak nog steeds tot de instituties waar de burger het meeste vertrouwen in heeft. Dit beeld wordt ook ondersteund door bevindingen uit het recente klantwaarderingsonderzoek dat de rechtspraak enkele weken geleden publiceerde. Een grote meerderheid van de klanten van de gerechten is tevreden over het functioneren van de rechtspraak. Tegelijkertijd is er kritiek op bijvoorbeeld de doorlooptijden en de digitale voorzieningen. Aan de verbetering daarvan wordt gewerkt; ik heb die voorbeelden gegeven. Overigens beschikken nog niet alle gerechten over een klachtenadviescommissie waar burgers kunnen klagen over het functioneren van de rechtspraak. Dat vind ik een belangrijk verbeterpunt, niet in de laatste plaats omdat het Kamerlid Van der Steur daar in 2011 expliciet om heeft gevraagd. Het is dan ook een punt waarover ik het gesprek met de Raad voor de rechtspraak zal voeren. Ik hoop dan ook dat in het volgende klantwaarderingsonderzoek kan worden gemeten hoe burgers de klachtafwikkeling waarderen en wat er met de klachtafwikkeling gebeurt.
Ik kom op het belangrijke onderwerp dat door veel leden aan de orde is gesteld: het KEI-project. Het doel van KEI is om te zorgen voor een snellere, eenvoudigere en digitale behandeling van rechtszaken. De daarvoor benodigde wetgeving en het digitaliseringsproject dat erachter zit, vordert gestaag. KEI is naar mijn stellige overtuiging een goede investering. De baten zijn volgens de businesscase aanzienlijk groter dan de kosten, ook als alleen de baten bij de rechtspraak worden bezien. De maatschappelijke baten zijn volgens de businesscase nog vele malen groter: rond de 270 miljoen euro per jaar. De eerste businesscase uit 2013 had een karakter van een eerste inventarisatie. De meest recente herijking, waarnaar door een aantal leden is verwezen, geeft een beter en uitgebreider inzicht in alle kosten die samenhangen met dit programma. Zo zijn nu straf, kanton en toezicht onder de werking van het programma gebracht. Verder zijn de kosten van training, begeleiding en opleiding in kaart gebracht. Ook de kosten van van-werk-naar-werkbegeleiding zijn bepaald. Daardoor is er een veel beter inzicht in de benodigde ICT-investeringen. Daardoor komt de businesscase-KEI nu uit op 140 miljoen meer dan in de eerste inventarisatie door de raad was gemeld. Dat zijn dus niet allemaal extra kosten. Ik beluisterde bij een aantal leden de zorg dat die kosten extra zouden moeten worden opgehoest. Dat is niet het geval. Ze zijn alleen extra in kaart gebracht. Dat wil echter niet zeggen dat we niet ook bekijken of binnen de budgetten zoals die er zijn alle kosten voor het KEI-project worden gedekt.
Het KEI-project is voor een bedrag tussen de 30 miljoen en de 35 miljoen euro in de begrotingen van de Raad voor de rechtspraak, en dus ook van

de gerechten, opgenomen. Daarvoor had de rechtspraak al geld beschikbaar gesteld. Ook is in het prijsakkoord met de Raad voor de rechtspraak voor de jaren 2014–2016 een extra bedrag van 26,5 miljoen per jaar opgenomen voor drie dingen: de balans tussen werkdruk en kwaliteit, de frictiekosten en de investeringen in KEI. Met name in 2015 en 2016 moet wel extra worden geïnvesteerd omdat de kosten van KEI niet gelijkmatig over de jaren zijn verdeeld. Daartoe beschikt de raad over financiële reserves, zoals ik al gezegd heb. Die zijn naar onze verwachting voor 2015 toereikend en mogelijk ook voor 2016, maar dat hangt af van de hoeveelheid zaken die instroomt; de heer Recourt wees daarop. Als er problemen ontstaan, dan wordt daar uiteraard overleg over gevoerd met de Raad voor de rechtspraak. Ik heb al gezegd dat in de prijsdiscussie vanaf 2017 ook de efficiencyvoordelen van KEI onderwerp van gesprek zullen zijn, boven op en in combinatie met de discussie over de hoeveelheid werk die dan moet worden gedaan.
Ik heb goed nota genomen van de oproep van een aantal leden – de heer Van Nispen, de heer Schouw en de heer Segers van de ChristenUnie – in NRC van vorige week. Daarin werd gezegd dat de bewindslieden van Veiligheid en Justitie het vertrouwen moesten herwinnen dat de rechtsstaat in goede handen is. Ik zal los van mijn oordeel en gevoelen over de vraag of de rechtsstaat niet in goede handen was – daar heb ik zo mijn eigen ideeën over – mijn streven laten zijn dat aan het einde van de rit ook de schrijvers van dit artikel, hun partijen en andere woordvoerders ervan overtuigd zijn dat de rechtsstaat bij deze Minister van Veiligheid en Justitie, en bij de Staatssecretaris, in goede handen is. Ik zal dan ook graag meermalen – ik reken erop dat u mij met regelmaat naar de Kamer roept – het onderwerp van de rechtsstaat met de Kamer bespreken.
Ik kom op een punt waarvoor specifieke aandacht is gevraagd, namelijk de huisvesting in Friesland.

Mevrouw **Berndsen-Jansen** (D66): Ik wil toch nog even ingaan op de businesscase. Die is in 2013 opgesteld voor KEI. Dat was weliswaar een eerste inventarisatie, maar toen gingen we nog uit van een bedrag van 60 miljoen. Dat is inmiddels 200 miljoen. Is er in de begroting rekening mee gehouden dat het 200 miljoen zou kunnen worden? Ik hoor de Minister niet ingaan op mijn opmerking dat voor de begroting van 2016 al een efficiencykorting van 32 miljoen was ingeboekt op basis van een functionerend KEI. Hoe verhouden die twee bedragen zich tot elkaar en tot de vertraging die is opgetreden?

Minister **Van der Steur**: Ik dacht dat ik geprobeerd had om dat uit te leggen. De tweede businesscase gaat uit van de volgende gedachte. Aan het KEI-project zijn alle kosten die eromheen zitten, toegerekend. Dat zijn kosten die al in de begroting van de rechtspraak zitten. Alleen is nu inzichtelijk gemaakt welke bedragen daarmee gemoeid zijn. De dekking daarvoor zit in de begrotingen zelf. Dat heeft te maken met van-werk-naar-werk en met opleiding. Daar was al budget voor. Dat antwoord heb ik net ook proberen te geven; ik hoop dat ik mevrouw Berndsen daar inmiddels ook van kan overtuigen. Die efficiencytaakstelling voor 2016 van 32 miljoen waarover ik gesproken heb, is niet zozeer gekoppeld aan KEI. De rechtspraak heeft zelf gezegd dit door middel van KEI op te kunnen vangen. Als vervolgens blijkt dat dit niet het geval zal zijn, om welke reden dan ook – ik ga ervan uit dat het KEI-project halverwege dit jaar tot een afronding komt in de Kamer en in de Eerste Kamer – dan zal dat onderwerp van bespreking zijn bij de begrotingsbehandeling. Dan zal ik moeten roeien met de riemen die ik heb.

De heer **Oskam** (CDA): Ik heb een vraag van een andere orde die nog steeds over het KEI-project gaat. Wanneer wist de Minister of het ministerie nou dat het misging? De businesscase is herzien in december

2014. We hebben toch afgesproken dat de Kamer bij enorme overschrijdingen geïnformeerd wordt? Maar wanneer krijgen we dit te horen? Vlak voor dit AO. Ik wil van de Minister weten hoe dat kan. Wanneer wist hij het en waarom is de Kamer niet eerder geïnformeerd?

Minister **Van der Steur**: Ik kan de conclusie die de heer Oskam trekt dat het misgaat, niet onderschrijven. Het gaat niet mis. Het KEI-project is vol op stoom. Het zal naar mijn stellige overtuiging, zodra de parlementaire behandeling is afgerond, tot een enorme inspanning en verbetering van de situatie leiden. Wel is inmiddels door de rechtspraak zelf beter inzichtelijk gemaakt welke investeringen nog gedaan moeten worden. Ik zal in de toekomst met hen moeten spreken over de wijze waarop ze dat gaan opvangen. Het is echter een primaire verantwoordelijkheid van de rechtspraak zelf.

De heer **Oskam** (CDA): Het CDA is ook enthousiast over KEI. Wij willen ook graag dat het van de grond komt. Het is heel goed voor de rechtspraak en heel goed voor de burgers. Maar als je een budget van 58 miljoen met 140 miljoen overschrijdt, dan vind ik dat de Kamer geïnformeerd moet worden. Dan kun je wel zeggen dat het doorgaat en dat het allemaal goed gaat, maar de Kamer hoort dat tijdig te weten, zeker bij een departement waar 1 miljard bezuinigd moet worden en we tot zes cijfers achter de komma gaan om de dingen te regelen in het gevangeniswezen, bij de politie en in de rechtspraak. Dat kan niet een paar dagen voor het AO gecommuniceerd worden.

Minister **Van der Steur**: Ik begrijp de ergernis van de heer Oskam in zekere zin, omdat ik de Kamer heb geïnformeerd over deze kosten in het jaarplan van de rechtspraak zelf. Dat heb ik om die reden naar de Kamer gestuurd zoals ik dat altijd doe. Het is echter niet zo dat het om extra of onvoorziene kosten gaat. Er is duidelijk gemaakt wat het totale KEI-project inclusief opleiding en flankerende maatregelen die de rechtspraak neemt, zal gaan kosten. Dat is wat anders dan dat het opeens een ander bedrag zou zijn. In het bedrag uit de eerste businesscase zaten die aspecten gewoon niet. Het bedrag voor KEI zelf is niet veranderd; er is alleen inzichtelijk gemaakt wat er nog meer bij komt kijken. In principe is het de taak van de rechtspraak om dat binnen de eigen verantwoordelijkheid en begroting op te lossen. Als er problemen ontstaan, zal ik, zoals ik heb gezegd, die met hen bespreken.

De heer **Van Nispen** (SP): Ook ik sla even aan op de opmerking en de uitleg van de Minister dat het niet allemaal extra kosten zijn. Hoe je het ook wendt of keert, die kosten zijn er dus wel, of ze nu berekend en meegenomen waren of niet. De oplossing van de Minister voor dit jaar is dat men het maar uit de eigen reserves moet halen, iets waarover we allemaal onze zorgen hebben uitgesproken. Vervolgens zegt de Minister dat er, als er problemen ontstaan, altijd nog de uitgestoken hand is. Nou, die kennen we, want die bood de vorige Minister ook, maar daar hebben we nooit wat van gezien. We zien dat er problemen zijn. We hebben een aantal voorbeelden genoemd waarover we ons zorgen maken. Ik heb zelf het voorbeeld genoemd van de digitale zittingszalen die niet eens gebouwd kunnen worden in een tijd dat je de ambitie hebt om te digitaliseren. Ik begrijp dat niet. Die problemen zijn er. Waar blijft dan die uitgestoken hand van de Minister, die dan natuurlijk niet leeg moet zijn?

Minister **Van der Steur**: Laat ik even beginnen met de digitale zittingszalen. Dat is inderdaad een vraag die de heer Van Nispen gesteld heeft. Alle digitale zittingszalen die in 2015 nodig zijn, worden door de Raad voor de rechtspraak gefinancierd. Het oorspronkelijke plan – ik denk dat de heer Van Nispen daarnaar verwijst – was dat er enige tientallen zalen

nodig zouden zijn. Dat blijkt echter niet het geval te zijn, gelet op het ritme van de uitrol van KEI. Er is ook een wijziging gekomen in de inschatting van het benodigde aantal digitale zittingszalen.
Verder begrijp ik heel goed wat de heer Van Nispen zegt. Ik zie die problematiek ook. Ik weet dat er door de rechtspraak aanspraak wordt gemaakt op de reserves. Ik weet ook dat dat niet eeuwig kan, want die lopen de afgelopen jaren al terug. Ik weet ook dat het voor iedereen plezierig is om daar een oplossing voor te vinden. Ik weet ook dat de heer Van Nispen, of een van zijn collega's, mij binnenkort op een ander dossier, bijvoorbeeld dat van de Nationale Politie of het Openbaar Ministerie, dezelfde vraag gaat stellen. Ik vrees dat ik dan toch weer hetzelfde antwoord moet geven, namelijk dat ik in het kader van de begroting voor het komend jaar die discussie integraal zal bezien. Ik geef alvast aan dat de ruimte die ik heb om reikende handen uit te steken, relatief beperkt is, gelet op het financieel kader dat de rijksoverheid heeft.

De heer **Van Nispen** (SP): Ik wil er dan wel op wijzen dat de rechtspraak niet zomaar een bedrijf is waartegen je kunt zeggen: we moeten allemaal bezuinigen, dus dan hebben jullie het ook moeilijk. Ik heb op nog twee vragen over KEI geen antwoord gehad, maar daar komt de Minister misschien nog op. Mijn oproep dat de hand van de Minister op zeer korte termijn goed gevuld zal moeten zijn, is in ieder geval duidelijk.

Minister **Van der Steur**: Was het niet Elsschot die schreef: tussen droom en daad staan wetten in de weg en praktische bezwaren? De wet is het probleem niet zo, in dit geval zijn het vooral de praktische bezwaren.
Ik zal nu eerst ingaan op de huisvesting en daarna kom ik terug op de vragen die gesteld zijn over KEI.
De heer Van Nispen en het CDA hebben gevraagd of de beslissing over de kantoorfunctie van gerechten kan wachten tot na de wet herziening gerechtelijke kaart in 2018. In algemene zin zeg ik dat dit niet wenselijk is. Ten eerste niet omdat de herziening van de gerechtelijke kaart tot doel had om de kwaliteit van de rechtspraak te waarborgen. Alleen als die kwaliteit er is, kan de rechtspraak voldoen aan wensen en behoeften in de samenleving. Door de huidige schaalgrootte van de arrondissementen en ressorten kan de rechtspraak grotere teamverbanden organiseren binnen de gerechten. Het doel van de herziening van de gerechtelijke kaart was dat er teams zouden ontstaan die ook eventuele problemen binnen de teams makkelijker konden oplossen. Die teams zijn nodig om de noodzakelijke deskundigheid en de specialisatie van rechters en juridische medewerkers op te bouwen. De gerechtsbesturen geven met beslissingen over de toekomstige huisvestingsbehoefte van hun gerecht invulling aan de doelstelling van de herziening van de gerechtelijke kaart. Het is niet verstandig om daarmee te gaan wachten. Het is van belang dat de rechtspraak de schaalvoordelen die met de wet zijn bedoeld, kan behalen door aanpassingen in de organisatie van het gerecht.
Een aantal gerechtsbesturen bekijkt nu wat de toekomstige huisvestingsbehoefte is van hun gerecht. Daarover heb ik het ook gehad met de voorzitter van de Raad voor de rechtspraak. Ik herhaal nog maar eens dat er geen sprake is van besluitvorming hierover, want als het huisvestingsplan door de rechtspraak eenmaal is afgerond, dan zal daar door de Raad voor de rechtspraak met mij over worden gesproken. De Raad voor de rechtspraak voert op dit moment gesprekken met gerechtsbesturen over de bevordering van de kwaliteit van de rechtspraak, en over de vraag hoe de kantoorfunctie van hun gerechten daarin past. De raad doet daar bovenop eigen onderzoek. Ik heb vandaag van de voorzitter van de Raad voor de rechtspraak begrepen dat hij mij binnenkort zal informeren over zijn bevindingen. In dit contact zal ik uiteraard oog hebben voor de mogelijke werkgelegenheidseffecten. Ten eerste vanwege de motie-De Vries die de Kamer heeft aangenomen. Ten tweede omdat dit ook het

rijksbeleid is dat Minister Blok heeft geformuleerd ten aanzien van de verspreiding van werkgelegenheid in Nederland. In dat kader is Minister Blok ook de coördinerend Minister voor regionale werkgelegenheidseffecten van de reorganisatie van de rijksdienst. Ik zal hem dan ook naadloos betrekken bij dit onderwerp.

De heer **Recourt** (PvdA): Dat zijn voorzichtig positieve woorden, maar wat mij betreft nog te voorzichtig. Via de Raad voor de rechtspraak wordt voorzichtig gewezen op Blok – de Minister voor Wonen en Rijksdienst; dat is de juiste formulering – maar aan hem hoeft de raad zich weinig gelegen te laten liggen. Het gaat de Raad voor de rechtspraak immers om een optimale organisatie. Is de Minister niet bereid om met de regio's in gesprek te gaan, zowel met Friesland als Arnhem, want daar is de onrust? Het is niet zomaar een inventarisatie. Het wordt al medegedeeld aan bestuurders en werknemers in die regio. Die werknemers willen graag weten waar zij aan toe zijn. Sterker nog, de afspraak was om te evalueren na vijf jaar. Je verwacht dus vijf jaar rust. Dat is nu niet het geval. Halverwege de rit worden de bakens alweer verzet en wordt voorgesorteerd op echt een heel andere vorm van organiseren. Ik vind dat een slechte zaak. Mijn partij vindt dat een slechte zaak. Ik heb de andere woordvoerders gehoord en die vinden het ook een slechte zaak. Hoewel deze Minister niet direct verantwoordelijk is, geef ik hem toch maar mee dit weer te geven als hij ingaat op mijn verzoek om direct te gaan spreken met die regio's.

Minister **Van der Steur**: Ik geef op deze vraag hetzelfde antwoord als ik aan de heer Van Nispen gaf. Die vroeg mij ook om even door dat proces heen te wandelen. Dat zal ik niet doen. Ik heb vandaag al wel afgesproken met de Raad voor de rechtspraak dat ik met hen in gesprek ga als zij met hun huisvestingsplan komen, met in mijn achterhoofd de afspraken die met de Kamer zijn gemaakt, de motie die er ligt en de intentie van het rijksbeleid ten aanzien van werkgelegenheid in de regio's. Ik zal dan toetsen of de voorstellen van de Raad voor de rechtspraak passen in het beleid dat we met elkaar voeren. Misschien is dat niet helemaal de toezegging waarop de heer Recourt had gehoopt, maar ik wijs erop dat mijn ambtsvoorganger bij de eerdere discussie over de rechtbank Noord-Nederland die de kantoorfunctie in Groningen wilde centraliseren, op 22 oktober 2014 de Kamer heeft gemeld dat dat voornemen was ingetrokken. Dat is niet voor niets gebeurd. Het is gebeurd omdat we – mijn voorganger en ikzelf – ons realiseren dat er op dit punt belangrijke redenen zijn om te blijven voldoen aan de regionale spreiding van de werkgelegenheid binnen de rechterlijke macht.

De heer **Recourt** (PvdA): Ik denk nog een stapje te horen, namelijk dat de Minister het ook belangrijk vindt om regionale spreiding te behouden, ook als het gaat om arbeidsplaatsen en de infrastructuur die erachter zit. Maar vervolgens zegt hij wel dat hij afwacht totdat het plan op zijn bureau ligt. Kortom, dat kan nog wel even duren, want ik heb ook geen termijn gehoord waarbinnen dat plan precies klaar is. Mijn verzoek zou zijn: vertel dit verhaal vooraf, zodat er met de wens van de Minister en de Kamer rekening gehouden kan worden bij het opstellen van het plan.

Minister **Van der Steur**: Daaraan is ruimschoots voldaan. De Raad voor de rechtspraak zit hier in de zaal om blijk te geven van hun interesse in het standpunt van de Kamer. Als ik het zo zie, is de boodschap geland. Men zal daarmee vast en zeker rekening houden. Mijn rol daarin is echter dat ik het primair aan de Raad voor de rechtspraak zelf laat en vervolgens met hen in gesprek ga over het huisvestingsplan als dat er eenmaal is. De heer Recourt zei zelf ook al dat het niet direct mijn verantwoordelijkheid is. Dat

klopt inderdaad, maar ik voel die verantwoordelijkheid wel en er is ook rijksbeleid waaraan het beleid van de rechtspraak moet worden getoetst.
De heer Van Oosten heeft gevraagd hoe het zit met de toegankelijkheid van de rechtspraak. Ik merk op dat rechtzoekenden terechtkunnen in 32 zittingsplaatsen. Als er al sprake zou zijn van een concentratie van kantoorlocaties, doet dat niets af aan het uitgangspunt dat er 32 zittingslocaties zijn. Die staan ook in de wet. Een goede toegankelijkheid van de rechtspraak wordt gewaarborgd, terwijl kantonzaken en veel voorkomende laagdrempelige zaken zo veel mogelijk in alle 32 zittingsplaatsen worden behandeld. Dat is ook expliciet met de Kamer afgesproken in het kader van de herziening van de gerechtelijke kaart. Als er een wijziging nodig zou zijn van de aanwijzing van zittingsplaatsen, dan moet deze in het parlement worden voorgehangen. Een dergelijke wijziging kan dus niet zonder democratische legitimering tot stand komen. Wat betreft de zittingslocaties is er dus geen reden tot zorg.

De heer **Van Oosten** (VVD): Die vraag stel ik omdat ik weet dat het veel gedoe – als ik dat woord mag gebruiken – oplevert in diverse delen van ons land. Als we het hebben over een verplaatsing, waarover de Raad voor de rechtspraak zich nu buigt, waarvan de Minister nu contouren schetst en waarover hij met de Minister voor Wonen en Rijksdienst moet spreken indachtig de motie-De Vries et cetera, dan zal het in ieder geval niet gaan over de zittingsplaatsen van de rechtspraak als zodanig, dus over de plek waar de advocatuur haar werk uitoefent, de rechters als zittende magistratuur aanwezig zijn en officieren van justitie actief zijn. Het gaat om de kantoorfuncties en de administratie daaromheen. Die zijn niet minder belangrijk, stel ik even vast, maar het gaat in ieder geval niet om de actieve aanwezigheid van de rechtspraak als zodanig.

Minister **Van der Steur**: Dat is geheel en al juist.
Voorzitter. De heer Recourt heeft gevraagd of het effectief is dat rechters als gevolg van die verschuivingen meer moeten reizen. In de beginperiode van de herziening van de gerechtelijke kaart was het absoluut zo dat er meer reisbewegingen nodig waren. Daar is tijdelijk compensatie voor geboden. Het is niet zo dat rechters nu continu meer moeten reizen. Het is opgelost doordat men in veel gevallen schuift met de zaken zelf en niet meer met de rechters. De afstanden vallen op dat punt mee, maar het vergt wel maatwerk in de gerechten om de effecten van verschuivingen zo veel mogelijk te voorkomen.
De heer Recourt heeft gevraagd of er specialisatie per locatie zou moeten zijn en of het hebben van twee of drie locaties niet efficiënter is. Het gaat juist om specialisatie en kennisconcentratie binnen de rechtbanken, specifiek bij de rechtbank Noord-Nederland. Het idee van de herziening van de gerechtelijke kaart is dat de gerechten gespecialiseerde teams kunnen inrichten die hun krachten kunnen bundelen en op die plek binnen het gerecht zijn gehuisvest. Op die manier is het mogelijk om ook andere teams in Leeuwarden of Assen in te richten, bijvoorbeeld met betrekking tot mensenhandel, maar die discussie is bij de leden bekend. Er is een beweging om steeds meer te werken met gespecialiseerde teams, waardoor hoge kwaliteit van rechtspraak kan worden geboden.
Mevrouw Van Tongeren van GroenLinks heeft gevraagd of ik als Minister een beeld kan schetsen van de toegang tot de rechtspraak in de kwetsbare regio's. Zoals ik net al heb gezegd is er geen sprake van besluitvorming over de huisvesting. De verkenningen die plaatsvinden, hebben betrekking op de organisatie van het werk. De vraag waar de kantoorfunctie komt, heeft geen effect op de locaties waar recht wordt gesproken, zoals ik net in reactie op de heer Van Oosten aangaf. De toegang tot de rechter blijft dus ook gewoon geborgd in de 32 zittingsplaatsen. Pas als het parlement ermee akkoord zou gaan, zou dat kunnen veranderen.

Ik kom op de situatie rond de deals met criminelen. Ik geef antwoord op de vragen die betrekking hebben op de archivering. Over de deal zelf, de roemruchte schikking die onderwerp was van een aantal debatten en uiteindelijk geleid heeft tot het aftreden van mijn ambtsvoorganger en de Staatssecretaris, zal ik geen inhoudelijke mededelingen doen, omdat dat nu juist onderwerp van onderzoek is waarover ik de Kamer zeer aanstonds hoop te kunnen informeren, indachtig het verzoek van de vaste Kamercommissie dat mij recentelijk heeft bereikt. Ik ben heel blij dat ik nog enige extra dagen, boven op de acht die ik al heb, gekregen heb om over dat niet onbelangrijke voorstel te kunnen nadenken. Ik streef ernaar om de door de Kamer gewenste einddatum van 15 april te halen. Mocht het enige dagen later worden, dan zal ik de Kamer daarover informeren.
Minister Opstelten heeft de Kamer in zijn brief van 16 december 2014 laten weten dat het basisselectiedocument (BSD) van de rechterlijke macht zal worden aangepast om ervoor te zorgen dat ontnemingsschikkingen zoals bedoeld in artikel 511c van het Wetboek van Strafvordering onder de reikwijdte van het BSD komen te vallen en daarmee langdurig worden gearchiveerd. Hij heeft ook laten weten dat het Openbaar Ministerie, vooruitlopend op die aanpassing van dergelijke schikkingen, direct langdurig zal archiveren. Het BSD rechterlijke macht stelt regels voor bewaring en vernietiging van documenten van onder meer de rechtspraak, maar ook van het Openbaar Ministerie. De vragen die daarover bij de Kamer leven, zijn beantwoord in de schriftelijke Kamervragen over de zaak-Cees H. Ik zal daar inhoudelijk verder met de Kamer over van gedachten wisselen naar aanleiding van het onderzoek zelf.
Definitieve ontnemingsschikkingen en de tenuitvoerlegging daarvan vallen op dit moment nog niet onder de reikwijdte van het BSD rechterlijke macht. De mandaatgroep archief rechterlijke macht van de rechtspraak gaat het BSD rechterlijke macht zo nodig aanpassen om ervoor te zorgen dat die definitieve ontnemingsschikkingen permanent door het Openbaar Ministerie worden bewaard, naar analogie van de ontnemingsbeslissingen als bedoeld in artikel 36e van het Wetboek van Strafrecht; om het maar even helemaal juist te vertellen. Daarnaast wordt aan de documenten van het Openbaar Ministerie die betrekking hebben op de tenuitvoerlegging van de ontnemingsschikking een vernietigingstermijn van twaalf jaar verbonden. Dat is een ruime termijn die de mogelijkheid biedt om daar later nog van gedachten over te wisselen.
Het gevolg hiervan is dat politiek of maatschappelijk gevoelige ontnemingsschikkingen permanent door het Openbaar Ministerie moeten worden bewaard. De rechtspraak heeft toegezegd deze betrekkelijk eenvoudige voorgestelde wijziging meteen mee te nemen in de algehele actualisatie van het BSD rechterlijke macht waaraan op dit moment wordt gewerkt en dat alle rechtsgebieden omvat. Ik verwacht dan ook dat de actualisatie aan het eind van 2015 door de rechtspraak aan de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, die over archieven gaat, zal worden voorgelegd. Dan kunnen we daarover als het nodig is met de Kamer van gedachten wisselen.
Ik kom bij de vragen die betrekking hebben op de visitatie. De heer Recourt heeft gevraagd hoe de Minister van Veiligheid en Justitie betrokken is bij de Raad voor de rechtspraak om te bezien dat de aanbevelingen op de juiste wijze worden uitgevoerd. Ook hiervoor geldt dat de Raad voor de rechtspraak in gesprek is met gerechten over de wijze van uitvoeren van de aanbeveling van de visitatiecommissie in hun zogenoemde bestuurlijke overleggen. De plannen worden nu besproken. De resultaten daarvan worden in het voorjaar van 2016 verwacht. In mijn periodieke overleg met de Raad voor de rechtspraak zal ik mij hierover laten informeren. Ik zal zo nodig de Kamer daar vervolgens over informeren.
De heer Recourt vroeg of het een goed idee is om strafzaken efficiënter af te doen. De heer Van Nispen vroeg of er een relatie is met de bezuini-

gingen. In het programma dat VPS heet, wordt gestreefd naar efficiënte afdoening van strafzaken. Een voorbeeld daarvan is dat er tegenwoordig verkeerstorens zijn ingericht. Die zorgen ervoor dat de logistiek, de planning en de afdoening in één centraal systeem worden ingevoerd. Een mooi voorbeeld daarvan is de zittingszaalcapaciteit. Als ergens een zitting uitvalt, wordt dat gat gevuld met een andere zitting, zodat er zo optimaal mogelijk gebruik wordt gemaakt van de zittingszaalcapaciteit. Dat hoeft niet altijd te betekenen dat het eerst binnengekomene ook het eerst wordt afgehandeld. Dat hangt af van wat het efficiëntst is per zaak. Het spreekt voor zich – dat zeg ik ook in reactie op mevrouw Helder van de PVV – dat te allen tijde moet worden voorkomen dat zaken vanwege het tijdverloop op een andere manier worden afgedaan dan gebeurd zou zijn als dat niet het geval is. Dat is ook de ambitie van de Raad voor de rechtspraak zelf.
Mevrouw Berndsen heeft gevraagd welke risico's er zijn rond de druk op de rechtspraak in relatie tot de geformuleerde ambities. De rechtspraak heeft al aangekondigd dat mogelijke herprioritering van ambities noodzakelijk is. Als daar sprake van zou zijn, wordt het opgenomen in het meerjarenplan. Dat zal de Kamer voor de zomer ontvangen, zodat we daarover van gedachten kunnen wisselen. Een ding is zeker: het KEI-project heeft en houdt – ik durf het bijna niet te zeggen – topprioriteit van de zijde van de rechtspraak. Laat ik het zo zeggen: de rechtspraak heeft dat als topprioriteit geformuleerd.
Ik kom op de aspecten rond de bekostiging. Ik heb het gehad over het negatieve eigen vermogen. Mevrouw Van Tongeren heeft gevraagd of de kwaliteit wel echt de norm is voor de bekostiging. Op die vraag heb ik eigenlijk al antwoord gegeven, maar er is recentelijk ook in de Eerste Kamer over gedebatteerd. De motie-Franken c.s. (EK 34 000 VI, M) is aangenomen en die verwijst ernaar. Er zijn ook brieven over dit onderwerp gestuurd aan de Eerste Kamer. Als mevrouw Van Tongeren dat wil, kan ik die ook nog separaat aan de Tweede Kamer zenden, zodat dit aspect ook hier aan de orde is.

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks): Is het, om dit debat interessant te houden, voor de Minister mogelijk om een korte samenvatting te geven? Want de brieven aan de Eerste Kamer naar aanleiding van de motie-Franken c.s. zijn mij helaas ontschoten.

Minister **Van der Steur**: Het lijkt mij verstandig dat ik niet nu een samenvatting geef, maar dat ik mevrouw Van Tongeren in de gelegenheid stel om die brieven te lezen. Als ze daar vragen over heeft, weet ze mij ongetwijfeld te vinden. Misschien heb ik dan nog een paasei over dat ik met haar kan delen. Ik zeg dus toe dat ik de brieven die naar aanleiding van de motie-Franken c.s. aan de Eerste Kamer zijn gestuurd, zal doorsturen aan de Tweede Kamer.
Ik ga nu in op een aantal aspecten van het KEI-project. De heer Van Oosten heeft gevraagd of er voldoende projectmanagement op dit project is gezet. Het antwoord daarop is ja. De rechtspraak heeft een stevige sturing opgezet. Er is een strak auditprogramma met interne en externe audits. Ook worden er zogeheten – ik kan ze niet anders noemen – gateway reviews gedaan. De raad beschouwt de tweede businesscase van KEI voor zichzelf als kaderstellend. Daarmee is er alles aan gedaan om de implementatie succesvol te laten verlopen.
Ik heb al geantwoord op de vraag van de heer Oskam of de Minister vorig jaar al wist dat KEI duurder zou worden. Ik heb uitgelegd dat in de nieuwe presentatie van de cijfers wordt aangegeven wat de totale projectkosten zijn. Die zijn mij onlangs aangereikt en ik heb ze onverwijld aan de Kamer gestuurd.
De heer Recourt vroeg hoe we omgaan met het eventuele tekorten voor de Raad voor de rechtspraak in het begrotingsjaar 2016. Die vraag heb ik al beantwoord.

Ik heb al tegen mevrouw Berndsen gezegd dat er geen taakstellingen zijn ingeboekt als gevolg van KEI, maar dat de Raad voor de rechtspraak er zelf voor gekozen heeft om de besparingen als gevolg van KEI in te zetten om aan de efficiencytaakstelling te voldoen. Ik heb al toegezegd dat ik in gesprek ga met de Raad voor de rechtspraak als dit om de een of andere reden niet goed zou lukken.
De heer Van Nispen heeft gevraagd wat de gevolgen van KEI zijn voor het personeel. Uit de businesscase blijkt duidelijk dat door de digitalisering minder ondersteuning nodig zal zijn. Het totaalbedrag is ingeschat op ongeveer 19 miljoen. Dat wordt vooral besteed aan werk-naar-werkbegeleiding als die nodig is. Er wordt dus zorgvuldig met de belangen van het personeel omgegaan.
Er is een vraag gesteld over de pilot toetsing kwaliteit vonnissen. Naar aanleiding van de motie-Gesthuizen (29 279, nr. 137) uit 2012 is door de rechtspraak actie ondernomen om de kwaliteit van vonnissen periodiek intern te toetsen. De Kamer is daarover geïnformeerd. De visitatiecommissie rechtspraak is met haar bevindingen over dit onderwerp gekomen. De stuurgroep heeft een voorstel gedaan voor de manier waarop de kwaliteitstoetsing van vonnissen in de rechtspraak kan worden ingevoerd. In het voorstel wordt ook geadviseerd over de aanpak, de vorm en de mogelijke uitbreiding van dat project naar een ander rechtsgebied. Het voorstel is in februari besproken met de presidenten van de gerechten en de Raad voor de rechtspraak. Drie elementen van toetsing worden erin onderkend. Voor civiele vonnissen zijn dat de verantwoording, de kwaliteitstoetsing en het feedbackaspect. Aan de eerste twee elementen wordt nu al invulling gegeven. Over de invulling van het derde aspect is nog volop discussie binnen de rechtspraak zelf.
Ik kom nog even op een belangrijk onderwerp dat niet geheel verrassend door mevrouw Berndsen, maar ook door andere leden, aan de orde is gesteld, namelijk de Friese taal. Conform artikel 11 van de Wet gebruik Friese taal is iemand die in Friesland woont en een zaak heeft bij de rechtbank Noord-Nederland, bij het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, of waar dan ook in Nederland, gerechtigd om de Friese taal in de rechtszaal te gebruiken. Ik geef onmiddellijk aan dat ik zelf ooit, toen ik nog advocaat was, van plan was om deze wet uit te voeren. Ik heb dat niet gedaan omdat mijn Fries tekortschiet. Maar er is en blijft gewaarborgd dat dit moet kunnen. Het staat in de wet en wetten zijn er om te worden uitgevoerd. Dat weet mevrouw Berndsen ook als geen ander.
De heer Van Oosten heeft gevraagd naar de stand van zaken van het Netherlands Commercial Court (NCC). Daarover ontstond ook een debat tussen de Kamerleden onderling. De Raad voor de rechtspraak voert op dit moment een verkenning uit naar de haalbaarheid en de wenselijkheid van de oprichting van een commercial court. De kosten die met het eventueel oprichten hiervan gemoeid zijn, maken deel uit van de verkenning. Ik wacht de uitkomsten daarvan uiteraard af, en zal er een gesprek met de rechtspraak over voeren. Het moge duidelijk zijn dat, gegeven de discussie die we net al gevoerd hebben over KEI en over de stand van de reserves, een commercial court niet gemoeid kan gaan met extra kosten. Ik ben overigens blij met de opmerking van een aantal Kamerleden dat het wat hen betreft mogelijk is dat zo'n commercial court kostendekkende griffierechten kent. De vraag is of een wettelijke verankering van een commercial court nodig is. Misschien is dat zelfs helemaal niet nodig en kan het simpelweg binnen de bestaande wet- en regelgeving worden georganiseerd.
De heer Recourt vroeg of het de bedoeling is dat er een soort tweesporenbeleid komt. Als je naar het commercial court gaat, ben je dan veel sneller af dan ergens anders? Het antwoord daarop is natuurlijk nee. De bedoeling van de rechtspraak is dat overal heel snel wordt geprocedeerd. Maar als we Nederland aantrekkelijk willen houden op het gebied van ingewikkelde zaken tussen bedrijven onderling zullen we misschien wel

de stap naar een commercial court moeten zetten. Ik ben het er echter helemaal mee eens dat het kwetsbaar zou zijn als het zou betekenen dat je eerder aan de beurt komt als je veel betaalt. Strikt genomen is dat overigens wel al heel lang aan de orde, en ook met heel veel succes; bij de Ondernemingskamer van het gerechtshof Amsterdam kunnen bedrijven relatief snel en eenvoudig zeer ingewikkelde zaken laten afdoen. Ik denk dat de Kamer het met mij eens is dat het succes daarvan niet zou moeten betekenen dat we dat gaan vertragen om de dingen weer gelijk te trekken. Ik denk dat het voldoende is dat de rechtspraak de ambitie heeft om alle zaken, mede dankzij KEI, zo snel mogelijk af te wikkelen. Want dat is in het belang van iedereen.

De heer **Van Oosten** (VVD): Over de commercial courts, of speciale handelsrechtsbanken zoals ik ze zelf noemde, wil ik de Minister de volgende vraag stellen. Hij wacht de verkenning van de Raad voor de rechtspraak af. Dat snap ik, maar dat is op zichzelf niet veel nieuwe informatie, want dat heb ik van de ambtsvoorganger van deze Minister ook al vernomen. En dat gaf mij nou juist aanleiding om er in deze setting aandacht voor te vragen, omdat ik oprecht vind dat hier kansen voor Nederland liggen. Het is ook een noodzakelijke stap voor de hoogwaardige juridische infrastructuur van ons land. Wat is nou de eigen gedachte van de Minister over dit onderwerp? Staat hij er positief tegenover? Ik vind het persoonlijk een net wat matige stellingname ten aanzien van dit idee om het onderzoek maar lijdzaam af te wachten.

Minister **Van der Steur**: Rechtsstatelijkheid kan soms ook matig worden gepercipieerd, maar we hebben er met elkaar natuurlijk wel een afspraak over gemaakt. Het zal de heer Van Oosten niet verbazen dat ik positief sta tegenover het initiatief. Waarom is dat? Ik stel vast – ook uit eigen ervaring uit het verleden, toen ik nog advocaat was – dat heel veel grote rechtszaken naar het buitenland verdwenen, niet alleen omdat er gekozen werd voor arbitrage, maar ook voor gespecialiseerde rechtbanken. Dat is een van de redenen waarom de Nederlandse rechtspraak steeds meer met gespecialiseerde rechtbanken werkt. Een voorbeeld is de havenrechtbank die in Rotterdam is ingericht, want de zaken daarvoor gingen in veel gevallen naar Engeland, naar Londen, dat een commercial court heeft. Singapore heeft ook een commercial court, een gespecialiseerde handelsrechtbank. En er zijn initiatieven vanuit Londen in Dubai. Er zijn dus allerlei ontwikkelingen gaande op dat punt. Wat mij betreft is het een heel goed idee om het in Nederland ook te doen, omdat er alle reden voor is om ons uitstekende rechtsbestel verder uit te breiden met zo'n activiteit. Daarbij merk ik op dat er een financieel plaatje aan hangt dat lastig kan zijn – ik hoop het niet – en dat ik beducht ben voor de opmerking van de heer Recourt, namelijk dat we niet een soort tweestromenbeleid moeten krijgen in Nederland waarin je, als je maar veel betaalt, snel aan de beurt bent.

De heer **Van Oosten** (VVD): Dat is positief en daar ben ik blij om. Ik begrijp de randvoorwaarden die de Minister schetst ook wel. Wanneer denkt de Minister aan de Kamer te kunnen rapporteren over het verdere verloop van deze gedachte?

Minister **Van der Steur**: Daarvoor ben ik afhankelijk van wanneer de Raad voor de rechtspraak met zijn plan naar mij toe komt. De indruk die ik heb overgehouden – ik zeg het even voorzichtig – aan het kennismakingsgesprek van vandaag met de voorzitter van de Raad voor de rechtspraak is dat ik vermoedelijk voor het reces daarin al enig inzicht kan geven.

De **voorzitter**: Voor het zomerreces dus.

Minister **Van der Steur**: Ja, voor het zomerreces. En als dat niet zo is, zal het later worden, maar dat kunt u mij niet aanrekenen. Ik ben afhankelijk van wanneer de Raad voor de rechtspraak zijn verkenning heeft afgerond.
Mevrouw Helder heeft vragen gesteld over het straffen in relatie tot ernstige verkeersongevallen. Dat punt valt niet helemaal binnen dit algemeen overleg. Ik hoop dat zij mij toestaat dat ik opmerk dat ik mij de afgelopen acht dagen heb gebogen heb over een aantal aspecten die samenhangen met verkeersongevallen en de strafrechtelijke afwikkeling van verkeerskwesties, waaronder bijvoorbeeld het alcoholslot en de recidiveregeling bij ernstige verkeersovertredingen. Ik wil mevrouw Helder vragen of zij het goed vindt dat ik dit aspect meeneem in de brief die ik voornemens ben aan de Kamer te sturen als ik mijn oordeelsvorming, overigens in overleg met mijn collega van Infrastructuur en Milieu, heb afgerond. We bekijken waar we nu staan met het alcoholslot en met de boetestructuur die we in Nederland hebben, en hoe we omgaan met recidive. Ik neem het straffen na afschuwelijke verkeersongevallen daarbij mee. Ik merk op dat een wetsvoorstel aanhangig is bij de Kamer dat de mogelijkheid opent voor het Schadefonds Geweldsmisdrijven om op dit punt meer toegang te bieden dan tot op heden het geval is geweest. Ik heb mevrouw Helder zo wel erg uitgenodigd om hierop antwoord te geven.

Mevrouw **Helder** (PVV): Ja, en dat kost mij wel een interruptie, terwijl ik het beter in tweede termijn zou kunnen doen, maar goed, laat ik het toch maar doen. Ik vind het eerlijk gezegd niet voldoende, maar ik begrijp ook wel dat het weinig zin heeft om er nu verder op door te vragen. Ik heb in mijn achterhoofd gehouden dat de Minister nog niet zo lang bezig is. Daarom heb ik ook om een onderzoek gevraagd. Maar ik wil toch dat de Minister het zo gaat doen als ik aangaf. Ter ondersteuning daarvan – het is wat ongebruikelijk, maar ik doe het toch in deze interruptie – kondig ik aan dat ik een VAO wil aanvragen, te agenderen nadat we de brief van de Minister hebben ontvangen. Als die brief er na het zomerreces zou komen, kunnen we het ook zo doen dat we het VAO voor het zomerreces houden. Ik dien dan een motie ter zake in die ik aanhoud. Ik wil die motie als stok achter de deur houden, want ik vind dat dit een apart onderzoek zou moeten zijn. Maar goed, ik heb het liever een klein stukje dan helemaal niet.

Minister **Van der Steur**: De Kamer gaat uiteraard over VAO's en over de vraag welke moties wanneer waar worden ingediend, maar ik zeg mevrouw Helder toe dat ik de Kamer zelfstandig over dit aspect zal informeren in de brief die ik voornemens ben te sturen naar aanleiding van de aspecten die ik heb genoemd.
Mevrouw Helder heeft een vraag gesteld over de registratie van de vertraging van de behandeling van zaken, gegeven de zorg die zij heeft, die de overschrijding van de redelijke termijn tot gevolg kan hebben. Ik merk op dat het nieuws daarover op zichzelf goed is. Het percentage van zaken waarin sprake is van overschrijding van de redelijke termijn daalt. In 2012 was er sprake van «maar» 7% overschrijding van de redelijke termijn. In 2014 is dat «maar» 4%. Deze cijfers zijn te vinden in het jaarverslag van de Hoge Raad en van de rechtspraak. Het antwoord is dus ja; wij voorzien met die beide jaarverslagen al in de informatie die mevrouw Helder vraagt.
Daarmee ben ik aan het eind gekomen van de beantwoording van de vragen die de Kamerleden aan mij hebben gesteld. Ik dank u voor de mij geboden gelegenheid daartoe. Mocht ik nog vragen zijn vergeten, dan verneem ik dat graag. Ik zal die dan alsnog beantwoorden.

De heer **Van Nispen** (SP): Ik had gevraagd naar de pilot bij KEI die in plaats van tien advocaten nu twee advocaten zou betreffen, van hetzelfde kantoor.

De heer **Recourt** (PvdA): Ik heb ook over KEI gevraagd naar de waarschuwing uit de praktijk dat de hoven nog niet klaar zijn voor digitale dossiers en zij daar ook geen geld voor hebben, maar het binnenkort wel zo aangeleverd wordt door de rechtbanken. Klopt dat?

Minister **Van der Steur**: De heer Van Nispen heeft volkomen gelijk. Ik bevind me nu een beetje op glad ijs, maar ik heb de volgende informatie. De pilot omtrent het advocatenportaal voor de uitwisseling van digitale stukken in het strafrecht was vrijwillig. Er werd heel weinig gebruik van gemaakt. Dat komt doordat het nog steeds mogelijk is om alle stukken schriftelijk op te vragen. Ik heb begrepen dat die pilot is stopgezet. Ik zal daar nog even naar kijken. Als ik er nog meer informatie over heb, zal ik de Kamer daarover nader informeren.
Dan de vraag van de heer Recourt over de hoven. Mijn indruk is dat de gerechtshoven in principe klaar zijn voor digitale stukken. Er is wel een discussie gaande over de vraag of het mogelijk is dat het proces-verbaal van een zitting op een digitale manier, dus via een audio- of zelfs een video-opname, kan worden verstrekt in hoger beroep en in cassatie. De discussie daarover is nog gaande. Daar zal ik nog nader met de rechtbanken, de hoven en de Hoge Raad over communiceren. Het kan op zichzelf een enorme verbetering zijn als het op die manier plaatsvindt, maar tegelijkertijd is er zorg over de vraag wie een en ander moet uitwerken als je een audiobestand van enige uren zitting aanlevert. Daar kom ik nog op terug in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel omtrent KEI.

De **voorzitter**: We gaan verder met de tweede termijn. De spreektijd is twee minuten.

De heer **Recourt** (PvdA): Voorzitter. Ik heb zorgen: zorgen over de kwaliteit, zorgen over Friesland en Arnhem en zorgen over geld. Ik zal ze kort toelichten.
We bewijzen allemaal lippendienst aan de zorgen over de kwaliteit, maar de vraag is natuurlijk of het uit de financiering kan zoals die nu is. Ik snap dat de Minister daar op dit moment geen antwoord op kan geven, maar dat neemt de zorg niet weg.
Dan de zorg over Friesland. Ik heb gevraagd naar de specialisatie van het hof, niet zozeer naar de gerechten. Ik heb gevraagd of het eigenlijk wel efficiënt is om drie zittingsplaatsen voor dat hof te hebben, want Zwolle komt erbij. Dat lijkt me niet zo heel efficiënt. Maar het gaat er vooral om dat er eigenlijk wordt voorgesorteerd om naar Zwolle te vertrekken. Daar maakt Arnhem zich terecht zorgen over, en Leeuwarden ook. Ik had het voornemen om een VAO aan te vragen. Ik weet niet hoe dat nu precies werkt; ik doe het bij dezen alsnog maar. Want ik houd zeker de slag om de arm om er een motie over in te dienen.
Dan de zorgen over geld. Ik snap de redenering van de Minister over KEI niet als hij zegt: er was 60 miljoen begroot, het wordt 200 miljoen, we hebben dan 140 miljoen tekort, maar dat is toch geen tegenvaller. Ik begrijp het zo dat die 140 miljoen elders uit de begroting van de gerechten moet komen. Als je dat voor KEI inzet, kun je het niet meer inzetten voor kwaliteit, om maar eens iets te noemen. Graag ontvang ik dus een toelichting daarop.
De Minister heeft het gehad over de klachtencommissies. Ik ben het erg met hem eens; ook toen hij Kamerlid was, was ik het met hem eens. Ik heb er toen voor gepleit om er buitenstaanders in op te nemen. Niet als doorslaggevende factor, maar zodat een buitenstaander met ogen van

buiten een en ander kan bekijken binnen het proces. Gaat dat ook gebeuren? Dat moet de Minister dan natuurlijk weer vragen aan de Raad voor de rechtspraak.
Tot slot wil ik mijn complimenten maken aan de heer Van Oosten. Onder de voorwaarden die ik heb geformuleerd, ben ik het erg met hem eens dat een commercial court of handelsrechtbank moet worden gepromoot, want dat is erg belangrijk voor Nederland als handelsland.

Mevrouw **Helder** (PVV): Voorzitter. Ik heb net al gezegd dat ik een VAO wil aanvragen; ik wil dat graag zo laten, zeker omdat collega Recourt er ook gebruik van wil maken. Ik vind dus dat we dat als Kamer moeten doen.
Ik heb de Minister horen antwoorden op de vraag over de pilot voor de toetsingsmethoden van de kwaliteit van de vonnissen. Ik heb hem horen zeggen dat een van de aanbevelingen een uitbreiding was naar een ander rechtsgebied. Maar mijn vraag was: is dat rechtsgebied het strafrecht? Want dat springt voor de burger natuurlijk voornamelijk in het oog. De vraag of de pilot ook wordt uitgebreid naar het strafrecht blijft dus openstaan.
Dan het register over de termijnoverschrijding. Ik heb de Minister horen zeggen dat de termijnoverschrijding onwenselijk is en dat zijn ambitie is dat die niet meer voorkomt. Hij zegt zelf ook: we zijn op de goede weg want het percentage daalt. Maar dan breng ik in herinnering – bijna alle collega's hebben dat al gezegd – dat de werkdruk stijgt of onverminderd hoog blijft; net hoe je het wilt uitleggen. De kans is dus groot dat het percentage oploopt. Derhalve is de vraag die ik in de eerste termijn heb gesteld van belang. Kan de Kamer periodiek op de hoogte worden gehouden van de termijnoverschrijding, zeker gezien het feit dat de Raad voor de rechtspraak blijkbaar wel een register aanlegt met daarin de oorzaken voor de termijnoverschrijding? Ik heb ook gezegd dat ik wil weten wat de oorzaak is van de termijnoverschrijding, want meten is weten. De Kamer gaat over de centen – wij spreken daarover althans bij de begrotingsbehandeling – en zo kunnen wij het op het netvlies houden.
Over de kwaliteit van vonnissen heb ik nog een ander puntje dat ik in eerste termijn niet heb genoemd. De Minister kan er dus misschien niet meteen op antwoorden. Dat gaat om een opiniestuk van een hoogleraar mathematische statistiek en een advocaat met de titel «Rapport psycholoog is heilig in de rechtszaal». Daarin staat dat rechters een bijzonder grote waarde hechten aan psychologenrapportage, maar dat er deskundigenrapportages op andere gebieden zijn waarvan het in sommige zaken handig zou zijn om die mee te nemen bij de beoordeling van de rechtsvragen die op grond van artikel 350 van het Wetboek van Strafvordering beantwoord moeten worden. De schrijvers van het opiniestuk zeggen: kijk niet naar deskundigen uit slechts één discipline. Hier is geen wetswijziging voor nodig. Is de Minister bereid om dit onderwerp aan de orde te stellen bij een volgend gesprek met de Raad voor de rechtspraak? En kan hij de Kamer daarover informeren bij een volgend algemeen overleg? Het stuk waarop ik mij heb gebaseerd, kan ik natuurlijk aan de Minister geven.

Mevrouw **Berndsen-Jansen** (D66): Voorzitter. Ik dank de Minister voor zijn antwoorden, maar hij heeft mijn zorgen in ieder geval niet weggenomen.
Ik ben het met collega Recourt eens dat niet helemaal duidelijk is waar die 140 miljoen bij KEI vandaan komt. Dat komt mede doordat de Minister in zijn brief van 24 maart schrijft: «Uit de laatste business case blijkt dat de Raad meer investeringen doet om KEI te realiseren». Het lijkt dan toch echt zo te zijn dat er meer geld voor nodig is. Ik constateer dat de hele strafrechtketen ondertussen in de rode cijfers zit. De rechtspraak zit dat in ieder geval vanaf volgend jaar, zo is de verwachting. En dan zijn er nog het Openbaar Ministerie, de politie, en vanmorgen hebben we de

bezuinigingen op het NFI aan de orde gehad. Ik wil de Minister dus het gratis advies geven om eens met zijn collega van Financiën om de tafel te gaan zitten om voor de begroting van 2016 wat extra geld te claimen voor de veiligheidsketen.
Dan de verplaatsing van arbeidsplaatsen bij de rechtbanken. In drie van de vier scenario's wordt ervan uitgegaan dat er arbeidsplaatsen uit Friesland verdwijnen. Dat maakt mij bevreesd, omdat ik gezien heb hoe het met het Openbaar Ministerie is gegaan. Daarbij werd ook benadrukt dat er arbeidsplaatsen bleven en dat een gedeelte van het Openbaar Ministerie in het gerechtsgebouw gehuisvest zou blijven. Uiteindelijk blijkt dat te gaan om flexplekken waar nooit iemand zit; het Openbaar Ministerie zit gewoon helemaal in Groningen.
En het gaat mij niet alleen om arbeidsplaatsen. In eerste termijn heb ik ook gezegd dat de rechterlijke organisatie zich voortdurend aanpast aan de behoeften van de samenleving. Maar wie is die samenleving dan? Dat zijn toch de burgers? En burgers hebben de behoefte om een rechtbank op een redelijke afstand te kunnen bezoeken en om gebruik te kunnen maken van de Friese taal. Hoe verder je het van Friesland gaat organiseren, hoe minder Friestalige rechters of officieren van justitie er aanwezig zijn, zo kan ik de Minister verzekeren. Daar zit mijn grote zorg.

De heer **Van Oosten** (VVD): Voorzitter. Ik dank de Minister voor zijn toezegging om de Kamer, waar mogelijk, voor de zomer te informeren over de commercial courts, de handelsrechtbanken. Ik zal niet in herhaling vallen, maar ik geloof dat de Minister hier blijk geeft van een goede inzet. Ik dank ook collega Recourt, die er net nog enkele fraaie woorden aan wist toe te voegen. Even eerlijk: ik mag de boodschapper zijn van deze gedachte, maar ze is ontsproten aan de Raad voor de rechtspraak.
Dan het project-KEI. Ik begrijp het zo: er zijn geen nieuwe kosten, maar het is alleen langs die weg in kaart gebracht. Het is onder elkaar gezet, het is duidelijk wat de kosten zijn en er is een stevig projectmanagement aan verbonden.
Tot slot de herziening van de gerechtelijke kaart. Ik wil kort reageren op mevrouw Berndsen, die net heeft aangegeven dat iedereen een rechtbank moet kunnen bezoeken. Ik hecht daar ook ontzettend veel waarde aan. Het misverstand daarover moet weg zijn. Het maakt de discussie niet minder ingewikkeld – dat snap ik ook wel – maar er gaan geen feitelijke rechtbanken weg waar zitting is, waar vonnis wordt gewezen, waar advocaten aan de slag zijn et cetera. Natuurlijk blijft het heel lastig, want ergens zal iets van een verschuiving plaatsvinden van kantoorpersoneel et cetera. Dat trekt ook mijn fractie zich enorm aan. Daarom maakte ik net opmerkingen over de toegankelijkheid van het recht en de aandacht voor onder meer de Friese taal en voor de regio's. Ik kan de woorden van de heer Recourt van harte ondersteunen. Ik verwacht ook dat de Minister van Veiligheid en Justitie daarover in gesprek is en zal blijven met de regio's. Ik kan mij niet anders voorstellen dan dat hij dat ook zal doen.

De heer **Van Nispen** (SP): Voorzitter. De toegang tot het recht gaat de SP enorm aan het hart. Over de financiering van de griffierechten en de rechtsbijstand voeren we andere debatten. Daarover zijn we ontzettend bezorgd. Die zorgen hebben we ook over de huisvesting. De vragen hierover zijn al gesteld. Het standpunt van de SP is dat we met nadere stappen zouden moeten wachten tot de evaluatie van de gerechtelijke kaart.
Ik heb de Minister en de rechtspraak aangemoedigd om, ter bevordering van de kwaliteit, met enthousiasme door te gaan met de toetsing van de vonnissen. Ik vraag de Minister wanneer we daar meer over horen.
Dan het belangrijkste punt wat mijn fractie betreft, namelijk de financiering. De SP blijft hierover uiterst bezorgd, zoals veel collega's voor mij, en ongetwijfeld ook na mij. De SP zegt: de rechtspraak is geen bedrijf

waarop je zomaar kunt bezuinigen als je in zwaar weer zit. Zo werkt dat niet. De werkdruk was al zorgelijk. «Prijs maal aantal zaken» werd al niet volgens de afspraak gefinancierd. Daarnaast worden de zaken gemiddeld zwaarder. Dat heeft de Minister zelf ook gezegd. Nu spreekt hij met het bestuur, met de Raad voor de rechtspraak. De oproep van de SP is nogmaals: stel ons niet teleur, want we kunnen geen concessies doen aan de kwaliteit; dat is geen optie. Zaken moeten zorgvuldig behandeld worden. En wat zou het gevolg van een te krappe financiering kunnen zijn? Gaan de wachttijden oplopen? Blijven er rechtszaken op de plank liggen? Gaan we de digitalisering uitstellen? We willen het gewoon allemaal niet, en de Minister wil het ook niet. Ik hoor dus graag snel positieve signalen daarover van de Minister.
De Minister spreekt met het bestuur, en dat is terecht, want daarmee moet onderhandeld worden. Maar ik wil hem toch vragen om ons uit te leggen welk rechtsstatelijk principe zich ertegen verzet om zich ook te verstaan met de werkvloer. Wat is erop tegen om ook bij rechters, bij griffiers en bij ondersteunend personeel te kijken en hun te vragen – zoals je dat ook als Kamerlid gewend bent te doen op werkbezoeken – waartegen ze aanlopen? Zijn er volgen de Minister echt rechtsstatelijke principes die zich daartegen verzetten? Zo heb ik dat net begrepen. Ik zou dat gek vinden, maar daarover hoor ik hem graag.
Tot slot ga ik in op KEI. We hebben gezegd: daar is nu een investering in nodig, want op termijn levert dat een besparing op. Dat is wat je kunt vragen aan de rechtspraak, maar ook niet meer dan dat; dus geen extra bezuinigingen of ingeboekte efficiency. Dat is onverantwoord, omdat de rechtspraak geen bedrijf is waarop een economische benadering losgelaten kan worden en omdat we hechten aan de kwaliteit. Een rechter heeft tijd nodig om na te denken over goede vonnissen, om de jurisprudentie en de literatuur bij te houden, voor scholing et cetera. De rechtspraak is er echt te belangrijk voor om daar een economische benadering op los te laten.

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks): Voorzitter. Ook GroenLinks is niet gerustgesteld over de verhouding tussen de bestaande werkdruk, de kwaliteit en de financiën. Wij blijven die zorgelijk vinden. Ook ik heb in eerste termijn gezegd dat je een normaal bedrijf op enig moment efficiënter kunt organiseren, maar zelfs bij een normaal bedrijf houdt dat op enig moment op. Ons bereiken signalen uit de brede tak van de rechtspraak dat die grens bereikt is. Je kunt dan niet meer blijven douwen, of er gebeurt iets: mensen werken te veel gratis, ze raken overspannen, de kwaliteit gaat achteruit of er worden zorgelijke missers gemaakt. Dat wil de Minister niet en wij willen dat ook niet. Mijn collega zei het al: rechtsbijstand hoort bij een ander debat. Maar het zijn natuurlijk wel communicerende vaten. Als je door een gebrek aan rechtsbijstand een heleboel werktoestroom weghaalt, is dat niet de oplossing die GroenLinks voorstaat.
Ik heb een klein puntje van kritiek op de Minister. Hij verwees naar beantwoording in brieven aan de Eerste Kamer. Dat deed hij aan een lid van een kleine fractie die haar best doet om bij debatten te zijn. De Minister was niet in staat om even op hoofdlijnen te duiden wat die beantwoording was. Misschien kennen de Minister en ik deze brieven allebei niet uitentreuren. Dat kan ik me voorstellen; we weten allemaal dat de Minister heel hard werkt en net begonnen is. Maar het zou aardiger zijn om dat dan gewoon te melden.
Ook is er het gebruik van het Engels. Toen de heer Van der Steur nog Kamerlid was, was hij er net als ik redelijk scherp op, maar nu horen we bij de nieuwe Minister heel veel Engelse termen opkomen. De collega van de VVD zei het netjes in het Nederlands. Misschien kunnen we in de Tweede Kamer zo veel mogelijk de Nederlandse taal gebruiken.

Ik vind het ongebruikelijk om niet eerst te wachten tot je een evaluatieronde hebt gehad en daarop alvast te anticiperen. Net als mijn collega van de SP zei, zouden er pas besluiten moeten worden genomen na de evaluatie van de gerechtelijke kaart.
Bij de krimpregio's bekruipt me echt het gevoel van «we hebben nog niets besloten, er zijn allerlei scenario's, we hebben nog niets besloten, we hebben nog niets besloten en dan... oeps, te laat, we hebben een besluit genomen en dat moet nu uitgevoerd worden omdat we de begroting anders niet rond krijgen». Kan de Minister mij verzekeren dat dit in ieder geval niet gaat gebeuren?
Er is wel enig antwoord geweest op de vragen over de archivering, maar mij is nog niet helemaal duidelijk of alle criminele deals strak in de administratie zullen zitten.

De heer **Oskam** (CDA): Voorzitter. Ook ik dank de Minister voor zijn antwoorden, maar ook ik ben niet gerustgesteld over de toekomst van de rechtspraak. Er zijn grote zorgen, met name over de kwaliteit in relatie tot de verwachte slechte financiële positie van de rechtspraak. Het zit hem niet in de mensen. Zij zijn van een kwalitatief hoog niveau, zowel rechters als secretarissen. De instelling is goed; mensen gaan ervoor. Maar op een gegeven moment is de rek eruit. We hebben dat ook bij de politie, het Openbaar Ministerie en het gevangeniswezen gezien. Waarvoor ik zo bang ben, lijkt wel waarheid te worden, namelijk dat we over een aantal jaren terugkijken en zeggen: hadden we nou maar eerder ingegrepen. Dat is de grote zorg die het CDA bij de Minister wil neerleggen.
Over het KEI-project hoor ik de Minister zeggen dat er eigenlijk niets is misgegaan, dat het goed gaat en dat het financieel gaat om de dingen die we moeten doen. Terecht zegt de heer Recourt: ja, maar dat geld kunnen we niet aan andere dingen uitgeven. Dat is natuurlijk een probleem. Op mijn beurt zeg ik: als de Minister er gelijk in heeft dat dit allemaal zo verwacht was, is ons twee jaar geleden een rad voor ogen gedraaid doordat er gezegd werd dat het 58 miljoen zou kosten. Het blijkt nu 200 miljoen te kosten. Dat zijn toch wel rare methodes. Kamerleden maakten de keuze met het idee dat zij 58 miljoen zouden betalen en daarvoor een heel goed digitaliseringsproject zouden krijgen. Als het drieënhalf keer zo veel kost, moet de Minister er niet raar van staan te kijken dat de Kamer daar boos over is.
De ontmanteling van de gerechtslocaties is nou eenmaal een proces waarnaar we kijken. Ik heb niet gezegd, zoals de Minister mij dat misschien enigszins in de mond legde, dat we moeten wachten op de herziening van de gerechtelijke kaart. Het is logisch dat je bekijkt hoe de dingen lopen, maar ik snap wel dat de NVvR namens haar leden, de rechters, zegt: we maken ons daar zorgen over en we hebben het idee dat de gerechtsbestuurders alvast gaan doen wat ze toch van plan zijn zonder de leden daarin inspraak te geven. Hoe gaat de Minister samen met de Raad voor de rechtspraak de belangen van de rechters, maar ook – mevrouw Berndsen noemde ze terecht – de belangen van de justitiabelen veilig te stellen?

Minister **Van der Steur**: Voorzitter. Laat ik allereerst vaststellen dat de Kamer zich in de volle breedte zorgen maakt over de financiering van de rechtspraak. Daar hangen heel veel aspecten aan, maar één ding is zeker: ik denk dat ik heel duidelijk heb gemaakt dat het niet zo is dat de financiering ruim bemeten is. Het is ook zeker niet zo dat er niet aanspraak zou moeten worden gemaakt op de reserves voor zover die er nog zijn. Zeker in 2015 is dat zo, en de vraag rijst zo of er in 2016 nog reserves zullen zijn om aanspraak op te maken. Ik heb op dat punt geen enkel blad voor de mond genomen. Ik realiseer me ten volle dat ik dit aspect bij de behandeling van de begroting van 2016 uitgebreid met de Kamer zal bespreken. Ik zal er dan een antwoord op moeten hebben. Hoezeer ik het ook eens

ben met de heer Van Nispen en anderen – zij vragen zich af of je er niet gewoon iets extra's bij zou moeten doen – zeg ik: als dat nodig is, zou dat zo moeten, maar de vraag is vervolgens of dat zo kan. In ons huidige tijdgewricht zit daarin voor een Minister – het maakt niet van welk ministerie je bent – een enorme uitdaging.
Tegen de heer Recourt zeg ik dat de discussie over de vraag op hoeveel zittingsplaatsen het hof gaat zitten, op dit moment intern in het hof wordt gevoerd. Die discussie vindt plaats in een verkenning. Ik kan niet anders dan afwachten op dat punt. Overigens lijkt mij de opmerking van de heer Recourt niet onlogisch, namelijk dat hij zich afvraagt of het zinnig is om drie zittingsplaatsen te hebben. Maar dat is echt een discussie die binnen het hof zelf moet worden gevoerd. Als men het huisvestingsplan af heeft, zal men vervolgens naar mij toekomen.
Ik probeer de 140 miljoen die met KEI te maken heeft nog even helder te maken, want daarover zijn door een aantal leden vragen gesteld. Die 140 miljoen is een bedrag dat geïnvesteerd moet worden in het KEI-project over een periode van zeven jaar. Het is dus niet iets wat opeens plompverloren dit jaar of volgend jaar op de begroting van de rechtspraak rust, maar dat gebeurt in zeven jaar tijd. Het overgrote deel van dat bedrag bestaat uit kosten die aan het KEI-project zijn toegerekend, maar die wel voorzien zijn in de begroting van de rechtspraak. Op een klein aantal onderdelen – dat moet ik voor alle helderheid zeggen – is dat niet het geval. Dat geldt bijvoorbeeld voor de lokale implementatieteams en voor de versterking van het centrale projectteam die nodig is.
De heer Van Oosten vroeg of er voldoende projectmanagement was. Het antwoord daarop is ja, maar daar zijn wel extra kosten voor gemaakt. Er zit dus een extra kostenpost in. Dat zal ook een discussiepost zijn voor de begroting van 2016, zowel voor de rechtspraak als voor mij. Het overige deel van het bedrag was niet opgenomen in de oorspronkelijke business-case, omdat op dat moment niet alle kostenposten aan het KEI-project waren toegerekend maar men alleen uitging van de directe kosten die met KEI samenhingen. Er is dus niet een ander of onjuist beeld gegeven door de rechtspraak aan ons, zo zeg ik even in algemene zin. Maar er is nu een veel beter, veel allesomvattender overzicht gemaakt van wat het KEI in totaal zou moeten gaan kosten.
Tegen mevrouw Helder zeg ik dat naar verwachting in mei wordt besloten dat de pilot toetsingsmethode kwaliteit wordt uitgebreid naar het bestuursrecht. Het is nog niet bekend of de pilot ook zal worden uitgebreid naar het strafrecht. Als dat zo is, zal ik de Kamer daarover informeren, maar de verwachting is dat in mei wordt besloten of de pilot toetsing civiele vonnissen wordt uitgebreid naar het bestuursrecht.
Mevrouw Helder heeft gevraagd of ik toch nog eens wil kijken naar de periodieke rapportage van de achterstanden. Ik zal bezien of daar ook nog op een andere manier over kan worden gecommuniceerd. Het zit al in de jaarverslagen van de rechtspraak en er wordt over gerapporteerd door de Hoge Raad. Ik zal bezien – dat kan als toezegging worden genoteerd – of dat op samengevatte wijze kan gebeuren aan de Kamer.
Ik neem het artikel over de psychologenrapporten waarnaar mevrouw Helder verwees graag mee.
Mevrouw Berndsen heeft haar zorgen uitgesproken over Friesland. Zoals ik al heb gezegd, is dat te vroeg, maar dat zij die zorgen heeft, begrijp ik heel goed. Want ik kan ook de krant lezen en heb gezien welke Kamervragen er in den brede over zijn gesteld. Die zorg spitst zich, zo begrijp ik, met name toe op de locaties waar de zittingen plaatsvinden. In antwoord op de heer Van Oosten heb ik al gezegd dat daaraan niets verandert. Zonder de instemming van de Kamer verandert er niets aan de locaties. Wat er theoretisch gezien kan veranderen, is het aantal personeelsleden dat op die locaties werkzaam is. Daar gaat de rechterlijke macht zijn oordeel over vormen. Daar zal ik met hen het kader op loslaten dat ik al

geschetst heb, namelijk dat van de motie-De Vries en van het rijksbeleid van de Minister voor Wonen en Rijksdienst. Dan zal ik er mijn oordeel over geven.

Mevrouw **Berndsen-Jansen** (D66): Het gaat er natuurlijk ook om wat voor zittingen er zijn. Dat is voor burgers van belang. Je ziet nu een beweging ontstaan dat zittingen die voor burgers van belang zijn in Groningen plaatsvinden. Dat betekent niet alleen dat mensen vaak gewoon veel moeten reizen, maar ook dat er niet altijd een rechter aanwezig is die het Fries machtig is. Het gaat dus niet alleen om de zittingsplek. Het gaat er ook om welke onderwerpen in welke rechtbank behandeld worden.

Minister **Van der Steur**: Dat begrijp ik heel goed. Op de 32 zittingslocaties in Nederland geldt juist, zoals ik heb gezegd, het uitgangspunt dat kantonzaken – dat zijn dus de zaken waarmee de burgers het meest geconfronteerd worden – op al die locaties worden behandeld. Dat gebeurt precies vanwege dit punt. Een uitgangspunt van de herziening gerechtelijke kaart is dat de zaken waarmee de burger het meest te maken hebben, zoals incassozaken en kleine zaken bij het kantongerecht, op alle locaties worden gedaan. Als dat anders zou zijn, zal ik daarover het gesprek met de rechtspraak voeren. Maar het is mij niet bekend dat men van dat uitgangspunt afscheid neemt.
De zorg over de Friese taal van mevrouw Berndsen en de zorg van mevrouw Van Tongeren over het Engels deel ik. In de teksten kwam ik een groot aantal ICT-termen tegen die ik in het Engels heb moeten uitspreken. Ik zeg in brede zin toe – dat is geen officiële toezegging, voorzitter – dat ik zal proberen om van die woorden het Friese equivalent te nemen en dat ik zal bekijken of ik dan nog begrijpelijk over kan komen. Zo voorzie ik in beide behoeftes, namelijk dat er geen vreemde taal maar een van de in Nederland toegestane talen gebruikt wordt voor dat soort woorden. En dan zullen we oant sjen of dat tot nadere verheldering leidt.
Mevrouw Berndsen heeft mij verzocht en geadviseerd om eens met de Minister van Financiën om tafel te gaan. Haar advies zal ik met grote vreugde opvolgen. Ik zal hem ook haar groeten overbrengen. Over de vraag of dat helpt bij mijn taakstelling, zal ik de Kamer zonder enige twijfel bij de begrotingsbehandeling informeren.
Ik heb het enthousiasme van de heer Van Oosten over de gespecialiseerde handelsrechtbank goed gehoord. Ik neem dat enthousiasme mee en breng het over aan de Raad voor de rechtspraak, onder de voorwaarden en opmerkingen die ik daarover al eerder heb gemaakt. Ook ik onderschrijf de opmerkingen die de heer Van Oosten heeft gemaakt over de werking van KEI, over de regio's en over de benaderbaarheid van de rechtelijke macht.
De heer Van Nispen was kritisch op een aantal terreinen, en dat mag. Het is mijn inzet als Minister dat ik altijd graag door iedereen op mijn schouder wordt geslagen waarbij me wordt gezegd dat ik het ontzettend goed heb gedaan. Ik zie in dat dit bij dit algemeen overleg niet gaat lukken. Ik merk in ieder geval op dat ik het net als de heer Oskam van belang vind dat de rechtelijke macht de ruimte krijgt om de efficiencyslag die we hebben voorzien bij de herziening van de gerechtelijke kaart te maken, maar wel binnen de kaders die we met de Kamer hebben afgesproken. Daarover zal ik de discussie dus ook voeren.
De heer Van Nispen heeft gevraagd hoe het zit met de rechtstatelijke kwestie rond het bezoeken van de rechtbanken. Ik zie die rechtstatelijke kwestie in zoverre niet dat ik mij primair laat informeren door de Raad voor de rechtspraak. Dat is mijn rechtstreekse aanspreekpunt. De eerstkomende 40 dagen niet, maar daarna vermoedelijk zeker, zal ik bezoeken brengen aan rechtbanken. Natuurlijk zal ik me dan ook laten voorlichten door de mensen daar, nog los van het feit dat ik dat in de

afgelopen jaren in mijn rol van Kamerlid en van advocaat veelvuldig heb gedaan.
Mevrouw Van Tongeren is nog niet gerustgesteld; dat heb ik al vastgesteld. Zij zegt: we zullen het goed in de gaten houden. Zij vroeg van mij nog even een extra bevestiging of het strak georganiseerd is in de archieven. Ja en nee. Ja, omdat het op een aantal terreinen al strak is georganiseerd dat dit soort informatie bewaard blijft. Voor een deel is dat in ontwikkeling, maar wel op basis van de afspraken die daarover zijn gemaakt.
Ook de heer Oskam heb ik nog niet gerustgesteld. Dat spijt mij zeer. Maar ik ben wel blij met zijn opmerking dat hij zelf ook ziet dat we de rechtelijke macht de ruimte moeten geven om binnen de kaders die hij heeft met hun efficiency... oeps, met hun efficiëntie en verdere ontwikkeling van de rechtspraak voort te gaan.
Ik heb goede nota genomen van het feit dat wij elkaar nog treffen in de plenaire zaal. Daar ben ik de leden dankbaar voor, want daar ben ik nog niet geweest in mijn nieuwe hoedanigheid. Hoe eerder ik daar kom hoe beter. Maar dat hangt van alle brieven af die ik zal sturen. Ik hoop dat de voorzitter daar een mooi overzicht van heeft.

De **voorzitter**: Ik heb vier toezeggingen genoteerd.
– De Kamer ontvangt het meerjarenplan rechtspraak voor de zomer.
– De Kamer zal de brieven over de motie-Franken die gericht zijn aan de Eerste Kamer in afschrift ontvangen.
– De Kamer zal, zo mogelijk voor het zomerreces, nadere informatie over de handelsrechtbanken ontvangen.
– De Kamer wordt nader geïnformeerd over de straffen na ernstige verkeersongevallen.

De vijfde toezegging stel ik nog even ter discussie, want de Raad voor de rechtspraak en de Hoge Raad stellen in de jaarrapportage de zaakachterstanden aan de orde. Wij ontvangen die jaarrapportage. Als ik het goed heb begrepen, wil de Kamer daarnaast ook nog door de Minister geïnformeerd worden over deze zaakachterstanden.

Mevrouw **Helder** (PVV): Ik heb een aanvulling op twee punten, als u mij dat toestaat. Over dat laatste punt heeft de Minister gezegd dat de Hoge Raad en de Raad voor de rechtspraak het al bijhouden in hun jaarverslag. Hij zal bezien of dat in samengevatte vorm periodiek naar de Kamer kan.

De **voorzitter**: Akkoord.

Mevrouw **Helder** (PVV): Het andere punt is dat de Minister heeft toegezegd dat hij in de brief over het alcoholslot en andere punten die hij met de Minister van I en M aan het bespreken is ook ingaat op het straffen bij verkeersovertredingen. Dat zou hij er als derde punt in meenemen. Dat heeft mij aanleiding gegeven om te zeggen dat ik het jammer vind omdat ik het liever apart zou hebben gezien, hoewel ik toch tevreden ben met deze toezegging. Het was voor mij wel aanleiding om een VAO aan te vragen dat geagendeerd kan worden na ontvangst van de brief, tenzij die brief er niet voor het zomerreces kan zijn. Want dan zou ik het VAO graag gewoon in de laatste weken voor het zomerreces houden.

De heer **Recourt** (PvdA): De Minister heeft ook toegezegd de Kamer te informeren over de digitalisering bij het hof die al dan niet door kan gaan. Dat zie ik graag tegemoet, in den brede van mijn vraag, want ik zeg er maar meteen bij dat mijn bron aangaf zich er niet helemaal in te herkennen. Als de Minister het dus wil uitzoeken: graag.

De **voorzitter**: Dan zit ik nog met één punt. Er is namelijk door twee leden een VAO aangevraagd. Dat is niet echt gebruikelijk. Mevrouw Helder deed

dat in eerste termijn naar aanleiding van een brief over de verkeersongevallen. Op zich is dat een afzonderlijk onderwerp. In tweede termijn vroeg de heer Recourt een VAO aan. Het is gebruikelijk dat je als eerste naar de zaal van een algemeen overleg rent en als eerste gaat zitten zodat je als eerste een VAO aan kunt vragen. Ik stel dus voor dat de heer Recourt de eerste spreker bij het VAO is. Anders zouden we met het VAO moeten wachten op de brief over de verkeersongevallen. Gezien de discussie denk ik dat het onderwerp van dit AO vraagt om een snelle behandeling in de Tweede Kamer. Zodra de brief over de verkeersongevallen er is, kan er in de procedurevergadering altijd wederom een AO worden uitgeroepen over het specifieke onderwerp dat mevrouw Helder noemde. Daar kan dan ook weer een VAO op volgen. Dat is mijn voorstel.

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks): Ik wil een punt van orde maken. Ik heb het voordeel dat ik in veel verschillende commissies zit. Het is in deze commissie misschien wel usance om pas in tweede termijn een VAO aan te vragen, maar volgens mij staat niets in het Reglement van Orde het in de weg dat iemand het in eerste termijn doet. Mijn collega Helder meldde zich dan toch echt als eerste met het verzoek om een VAO. Ik stel de voorzitter dus voor dat we het verzoek van mevrouw Helder honoreren.

De **voorzitter**: Ik heb het even voorgelegd omdat ik constateerde dat dit een onderwerp was. Het is niet netjes omdat wij met elkaar hebben afgesproken dat een VAO normaal gesproken in tweede termijn wordt aangevraagd. Mevrouw Helder werd uitgedaagd, dus ik begrijp het wel, maar het is gebruikelijk dat we het netjes in tweede termijn doen. Ik stel voor dat ik daar na de vergadering even met mevrouw Helder en de heer Recourt over overleg.

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks): Voorzitter?

De **voorzitter**: Nee, dat is nu even mijn besluit, zodat wij daar met elkaar uitkomen. Ik sluit dus deze vergadering en dank u allen...

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks): Een punt van orde! Het spijt me dat ik dit punt echt moet doordrukken, maar anders wordt er een precedent geschapen dat niet de commissie besluit over een VAO maar de voorzitter in isolatie. Volgens mij staat dat ook niet in ons Reglement van Orde. Dit is de formele vergadering en hier werd de aanvraag voor het VAO gedaan. Misschien kan de heer Recourt er even op reageren of hij het echt van het hoogste belang vindt om het VAO aan te vragen. Anders stel ik voor dat wij het VAO, dat mevrouw Helder als eerste aangevraagd heeft, deze keer aan haar gunnen.

De heer **Recourt** (PvdA): Ik zal kort reageren. Ik zou het een slechte ontwikkeling vinden als wij – dat gebeurt weleens in een AO als dit – concurreren over wie als eerste mag. Dat zou betekenen dat we in eerste termijn VAO's meteen zouden gaan aanvragen voordat de Minister überhaupt heeft gereageerd. Dat is namelijk wel de conclusie. Dat neemt niet weg dat het in dit geval niet de opzet van mevrouw Helder was, omdat zij werd uitgelokt. In dit geval vind ik het dus geen punt. Ik dien dan mijn motie in het VAO van mevrouw Helder in, dat we snel plannen.

De **voorzitter**: Uitstekend; dat is een heel nette oplossing. Dan doen we het zo. Ik wil wel graag met de commissie afspreken dat wij in het vervolg in tweede termijn een VAO aanvragen, omdat iedereen dat anders in eerste termijn aanvraagt. Ik dank u hartelijk voor uw aanwezigheid.

Sluiting 18.46 uur.